

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Živa Trček

**SLOVENSKO-HRVAŠKI ODNOSI GLEDE PROBLEMATIKE
JEDRSKE ELEKTRARNE KRŠKO**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Živa Trček

Mentor: red. prof. dr. Bojko Bučar

**SLOVENSKO-HRVAŠKI ODNOSI GLEDE PROBLEMATIKE
JEDRSKE ELEKTRARNE KRŠKO**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

SLOVENSKO-HRVAŠKI ODNOSI GLEDE PROBLEMATIKE JEDRSKE ELEKTRARNE KRŠKO

V diplomski nalogi analiziram odnose med Slovenijo in Hrvaško, povezane z delovanjem Jedske elektrarne Krško. Državi sta namreč v času nekdanje Jugoslavije elektrarno zgradili skupaj in sta danes njeni solastnici, zato je usoda elektrarne in z njo povezanih vprašanj neločljivo povezana s sodelovanjem Slovenije in Hrvaške na tem področju. Analiza je osredotočena predvsem na odprta vprašanja, ki so v preteklosti prevladovala v odnosih med državama ter na tista, ki so še vedno nerešena. Delovanje Jedske elektrarne Krško in sodelovanje Slovenije in Hrvaške na tem področju je vpeto v mednarodno skupnost in v njej nastala pravila s področja varne uporabe jedrske energije v miroljubne namene, ki jih morata spoštovati. Med najpomembnejša pravila sodijo tista o ravnanju z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom. Ti nastanejo tako v času obratovanja jedske elektrarne kot tudi v času njene razgradnje; ker so zelo nevarni, je nujno najti varno trajno rešitev za njihovo odlaganje. Po letu 2023, ko se bo predvidoma iztekla življenjska doba Jedske elektrarne v Krškem, bosta tako morali Slovenija in Hrvaška poskrbeti za varno razgradnjo elektrarne in varno trajno skladiščenje radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva.

Ključne besede: Jedska elektrarna, radioaktivni odpadki, izrabljeno jedrsko gorivo, razgradnja.

RELATIONS BETWEEN SLOVENIA AND CROATIA REGARDING KRŠKO NUCLEAR POWER PLANT

The aim of the thesis is to analyse relations between Slovenia and Croatia regarding the functioning of Krško Nuclear Power Plant. The two countries built the Power Plant together in the time of ex-Yugoslavia and are today their owners. The faith of the Power Plant and questions related to it are therefore inseparable connected with cooperation between Slovenia and Croatia in this field. The analysis focuses above all on unsolved problems that dominated the relations between the two states in the past and also on problems that remained unsolved until today. The functioning of Krško Nuclear Power Plant and cooperation between Slovenia and Croatia in the sphere of action is a part of international community and its rules concerning the safe use of nuclear power for peaceful means that the two countries have to respect. Among the most important rules are those regarding radioactive waste and spent fuel management. Radioactive waste and spent fuel are produced in the time of functioning as well as in the time of decommissioning of the Nuclear Power Plant and because they are very dangerous it is necessary to find a save permanent solution for their disposal. The end of functioning of Krško Nuclear Power Plant is foreseen for 2023 and after that Slovenia in Croatia will have to ensure safe decommissioning of the Power Plant and safe permanent solution for radioactive waste and spent fuel.

Key words: Nuclear Power Plant, radioactive waste, spent fuel, decommissioning.

KAZALO

KRATICE	6
UVOD	7
1. JEDRSKA ENERGIJA IN VARNO RAVNANJE Z RADIOAKTIVNIMI ODPADKI	10
1.1 O JEDRSKI ENERGIJI	10
1.2 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV: RADIOAKTIVNI ODPADKI, IZRABLJENO JEDRSKO GORIVO, RAZGRADNJA	11
1.3 PRIZADEVANJA ZA VARNO UPORABO JEDRSKE ENERGIJE	13
1.3.1 Načela Mednarodne agencije za jedrsko energijo	16
1.3.2 Varnostni standardi Mednarodne agencije za jedrsko energijo	17
1.3.3 Skupna konvencija o varnosti ravnanja z izrabljenim gorivom in varnosti ravnanja z radioaktivnimi odpadki	19
1.3.4 Konvencija o fizičnem varovanju jedrskega materiala	21
2. DELOVANJE JEDRSKE ELEKTRARNE KRŠKO	23
2.1 JEDRSKA ELEKTRARNA KRŠKO DO PODPISA MEDDRŽAVNE POGODBE	23
2.1.1 Začetki prve jedrske elektrarne na tleh nekdanje Jugoslavije	23
2.1.2 Prvi spori o Jedrski elektrarni Krško	26
2.1.3 Spori glede statusnega preoblikovanja Jedrske elektrarne Krško	28
2.1.4 Spori v poslovnem odboru in sporna cena elektrike	30
2.1.5 Jedrska elektrarna Krško ukrepa proti Hrvaški	32
2.1.6 Prekinitev dobave elektrike Hrvaški	33
2.1.7 Preoblikovanje Jedrske elektrarne Krško v javno podjetje	36
2.2 MEDDRŽAVNA POGODBA O JEDRSKI ELEKTRARNI KRŠKO	37
2.2.1 Določila o odnosu med lastnikoma in upravljalcem elektrarne	39
2.2.2 Določila o razgradnji ter odlaganju radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva	42
2.2.3 Določila o reševanju sporov	44

3. PROBLEMATIKA JEDRSKE ELEKTRARNE KRŠKO PO UVELJAVITVI MEDDRŽAVNE POGODBE	46
3.1 ARBITRAŽA PROTI SLOVENIJI ZARADI NEDOBAVLJENE ELEKTRIKE	46
3.1.1 <i>Postopek na Mednarodnem centru za reševanje sporov o vlaganjih</i>	<i>48</i>
3.2 PROBLEMATIKA ZBIRANJA SREDSTEV ZA RAZGRADNJO IN ODLAGANJE RADIOAKTIVNIH ODPADKOV	50
3.3 KAJ STORITI Z ODPADKI IZ JEDRSKE ELEKTRARNE KRŠKO?	51
SKLEP	55
VIRI	59
PRILOGA	67

KRATICE

ELES	Elektro-Slovenija
HEP	Hrvatska elektroprivreda (Hrvaško elektrogospodarstvo)
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija

UVOD

Po razpadu nekdanje Jugoslavije in z nastankom samostojnih držav na nekdanjem njenem ozemlju so se med novonastalimi samostojnimi državami pojavila nekatera dvostranska vprašanja, ki v obdobju Jugoslavije, ko so bile republike še federativne enote, niso bila aktualna. Tudi med Slovenijo in Hrvaško so se odprla nekatera vprašanja, med njimi lastništvo Jedrske elektrarne Krško in druga problematika, povezana z elektrarno.

Namen diplomske naloge je predstaviti probleme v odnosih med Slovenijo in Hrvaško glede Jedrske elektrarne Krško. Državi sta elektrarno v obdobju nekdanje Jugoslavije zgradili skupaj, zato je njeno nemoteno in varno delovanje pomembno povezano tudi z odnosi med takratnima jugoslovanskima federativnima enotama in zdajšnjima mednarodnopravno priznanima samostojnima državama. Poleg zavedanja, da je varno delovanje jedrske elektrarne ključnega pomena za preprečitev morebitne nesreče, ki bi imela škodljive posledice za ljudi in okolje ne le zdaj, temveč tudi v prihodnjih obdobjih, je k izboru tematike za diplomsko nalogo prispevala tudi njena aktualnost. Slovenija in Hrvaška namreč še vedno nista rešili nekaterih vprašanj, povezanih z Jedrsko elektrarno Krško, poleg tega pa je v svetu z vidika vse večjih potreb po električni energiji in varstva okolja vedno bolj aktualno vprašanje večje uporabe jedrske energije. Problematika Jedrske elektrarne Krško v slovensko-hrvaških odnosih obsega več področij. Po osamosvojitvi obeh držav se je najprej pojavilo vprašanje lastništva elektrarne oziroma ureditve njenega pravnega statusa. Drugi problem so bili spori o ceni elektrike in posledična več mesecev trajajoča prekinitev dobave elektrike Hrvaški. Tretje večje vprašanje med državama, ki še vedno ni rešeno, pa je izvedba in financiranje razgradnje jedrske elektrarne ter odlaganje nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva. Obratovanje elektrarne je predvideno do leta 2023; če ne bodo podaljšali obratovalne dobe, bosta morali državi po letu 2023 tako ali drugače poskrbeti za varno razgradnjo elektrarne in trajno skladiščenje odpadkov.

Pri raziskovanju obravnavane problematike so me vodila ta vprašanja:

- Katere mednarodne pogodbe in mednarodni standardi s področja uporabe jedrske energije so pomembni za delovanje Jedrske elektrarne Krško?
- Katere so pravne podlage za ustanovitev in delovanje Jedrske elektrarne Krško?
- Na katerih področjih so nastajali spori med Slovenijo in Hrvaško v zvezi z Jedrsko elektrarno Krško in kako sta jih državi reševali?
- Katerih vprašanj, povezanih z Jedrsko elektrarno Krško, Slovenija in Hrvaška še nista rešili?
 - Kaj sta se državi dogovorili glede konca obratovanja Jedrske elektrarne Krško, njene razgradnje ter skladiščenja jedrskih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva?

Namen diplomske naloge je torej osvetliti problematiko Jedrske elektrarne Krško z vidika odnosov med Slovenijo in Hrvaško. Naloga zato temelji na študiji primera. Preučila sem odnose med državama na tem področju v preteklosti in zdaj. Z analizo primarnih virov (zakonov in pogodb med Slovenijo in Hrvaško) sem pregledala pravne podlage za ustanovitev in delovanje Jedrske elektrarne Krško. Analizo primarnih virov (mednarodnih pogodb) sem poleg analize nekaterih sekundarnih virov uporabila tudi pri raziskovanju mednarodnih pravil o varni uporabi jedrske energije, ki so pomembna tudi za varno in nemoteno obratovanje Jedrske elektrarne Krško. Pri raziskovanju zgodovine odnosov med Slovenijo in Hrvaško glede jedrske elektrarne sem uporabila analizo sekundarnih virov, predvsem časopisnih člankov. Te sem izbrala, ker se mi je to zdela najprimernejša in najbolj verodostojna pot do vpogleda v zgodovino delovanja elektrarne. Pri tem sem naletela na omejitev, povezano s navajanjem virov. Med viri, navedenimi na koncu diplomske naloge, pri člankih nisem označila strani v časopisu, kjer so objavljeni članki. Razlog je ta, da sem časopisne članke dobila v arhivu Radia Slovenija, kjer imajo po večini shranjene le izrezke iz časopisov oziroma le članke o določenih temah, ne pa celotnih časopisov, zato strani časopisa niso vidne. V Krškem sem opravila intervju z Jankom Straškom, direktorjem Sklada za financiranje razgradnje Jedrske elektrarne Krško in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz nje. Intervju sem strukturirala in pripravila na podlagi odprtih vprašanj. G. Strašek mi je pomagal predvsem pri razumevanju razlogov za

ustanovitev sklada za razgradnjo, mi pojasnil naloge sklada ter pomagal razumeti pomen pravočasnega in zadostnega zbiranja sredstev za razgradnjo elektrarne in odlaganje v njej nastalih radioaktivnih odpadkov.

Osrednji del diplomske naloge sem razdelila na tri poglavja. Takšna razdelitev osrednjega dela se mi zdi najbolj smiselna za obravnavano tematiko, njen namen pa je doseči kar največjo natančnost in razumljivost diplomske naloge. V prvem poglavju predstavljam osnove pojme, na katerih temelji diplomska naloga, pojasnjujem pomen jedrske energije ter predstavljam osnovna mednarodna pravila ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom, kot so zapisana v načelih in standardih Mednarodne agencije za jedrsko energijo in najpomembnejših mednarodnih pogodbah. V drugem poglavju diplomske naloge sem opisala zgodovino delovanja Jedrske elektrarne Krško. Prvo podpoglavje tega dela opisuje obdobje od prvih odločitev za graditev jedrske elektrarne v nekdanji Jugoslaviji do podpisa meddržavne pogodbe med Slovenijo in Hrvaško o Jedrski elektrarni Krško, vključno z vsemi tedanjimi spori. Drugo podpoglavje obravnava vsebino meddržavne pogodbe in najpomembnejša vprašanja, ki jih je ta rešila; to so določitev odnosa med lastnikom in upravljalcem elektrarne (pogodba je namreč uredila pravni status elektrarne), določila o razgradnji elektrarne in odlaganju radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva ter določila o načinih reševanja sporov. V tretjem poglavju naloge so predstavljeni problemi, povezani z Jedrsko elektrarno Krško, ki jih meddržavna pogodba ni rešila oziroma ki jih Slovenija in Hrvaška še rešujeta. To so odškodnina za nedobavljeno elektriko Hrvaški v obdobju od 1. julija 2002 do 19. aprila 2003, problematika zbiranja sredstev za financiranje razgradnje elektrarne ter iskanje trajne rešitve za nizko- in srednjeradioaktivne odpadke in izrabljeno jedrsko gorivo, nastale med delovanjem in razgradnjo elektrarne.

1. JEDRSKA ENERGIJA IN VARNO RAVNANJE Z RADIOAKTIVNIMI ODPADKI

Za razumevanje problematike Jedrske elektrarne Krško in z njo povezanih odnosov med Slovenijo in Hrvaško je treba najprej odgovoriti na vprašanje, kaj je jedrska energija, in predstaviti njen pomen. Pojasniti je treba tudi nekatere osnovne pojme, na katerih temelji diplomska naloga, ter predstaviti ključna mednarodna pravila, ki jih morajo spoštovati države pri pridobivanju in uporabi jedrske energije za miroljubne namene. Temu je namenjeno prvo poglavje diplomske naloge.

1.1 O JEDRSKI ENERGIJI

Električna energija je zelo pomembna za družbenogospodarski razvoj držav. Njena poraba v svetu narašča, zato je zagotavljanje varne in neovirane oskrbe z elektriko za države zelo pomembno. Električno energijo pridobivajo različno, tudi v jedrskih elektrarnah. Prav jedrska energija ima poleg pridobivanja električne energije iz obnovljivih virov (sončna energija, geotermalna energija, energija vetra) vse večji pomen. Pri pridobivanju elektrike v jedrskih elektrarnah namreč ne nastajajo toplogredni plini, zato pridobivanje elektrike iz jedrske energije ne prispeva k segrevanju ozračja.¹ To je ob vse večji problematiki onesnaževanja okolja in s tem povezanimi klimatskimi spremembami pomemben podatek.

Sredi leta 2007 je v svetu delovalo 437 jedrskih reaktorjev za pridobivanje električne energije, od teh približno 80 odstotkov v razvitih državah, jedrska energija pa zadovoljuje približno 16 odstotkov svetovnih potreb po električni energiji.² Slovenija in Hrvaška pridobivata jedrsko energijo v Jedrski elektrarni Krško. Delež jedrske energije v

¹ Toplogredni plini so tisti, ki se zaradi različnih dejavnosti človeka, na primer zgorevanja fosilnih goriv, kmetijstva in krčenja gozdov, nabirajo v ozračju in povzročajo učinek tople grede. Ti plini namreč zadržujejo toplotno sevanje zemeljskega površja, zato ob njihovi večji količini temperatura ozračja naraste.

² Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Pomen jedrske energije*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/elektricna_energija/pomen_jedrske_energije/ (14. avgust 2007).

proizvodnji električne energije v Sloveniji je približno 24 odstotkov, na Hrvaškem pa približno 17 odstotkov.³

Delovanje jedrskih elektrarn temelji na sproščanju toplotne energije ob cepitvah jeder v reaktorju.⁴ Cepitev jeder spodbujajo tako, da jih obstreljujejo z nevtroni; pri cepitvi se nato del mase pretvori v toplotno energijo, sprostitjo pa se tudi nevtroni, ki sprožijo naslednjo cepitev (*ibid.*). Tako se v jedrskem reaktorju vzdržuje verižna reakcija, ki zagotavlja stalen vir toplotne energije.

Pri proizvodnji električne energije v jedrskih elektrarnah, podobno kot pri drugih proizvodnjah, nastajajo odpadne snovi – radioaktivni odpadki. V nadaljevanju sledi opredelitev pojma radioaktivni odpadki ter pojasnilo, kako nastanejo, katere vrste radioaktivnih odpadkov poznamo ter koliko jih nastane pri delovanju Jedrske elektrarne Krško.

1.2 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV: RADIOAKTIVNI ODPADKI, IZRABLJENO JEDRSKO GORIVO, RAZGRADNJA

Radioaktivnost oziroma radioaktivno sevanje je del človekovega življenja, saj ga je v naravi in človekovem okolju mogoče najti v različnih oblikah, na primer v gradbenih materialih in snoveh iz tal. V 20. stoletju, ko so začeli s cepitvijo atomskih jeder proizvajati jedrsko energijo, so pri tem procesu začeli nastajati radioaktivni odpadki, tako kot nastajajo odpadne snovi pri vsaki drugi proizvodnji.⁵ Gre za snovi, pa tudi opremo in materiale, ki zaradi uporabe pri proizvodnji jedrske energije vsebujejo radioaktivno sevanje. Radioaktivni odpadki so lahko trdni, tekoči ali plinasti, delimo pa jih tudi po stopnji sevanja na nizko-, srednje- in visokoradioaktivne odpadke oziroma izrabljeno jedrsko gorivo. Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti opredeljuje, da je

³ Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Viri*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/elektricna_energija/viri/ (14. avgust 2007).

⁴ Društvo jedrskih strokovnjakov (2001): *Slikovni atlas jedrske tehnologije: jedrska cepitev*. Dostopno na <http://www2.ijs.si/~r4www/r4f-s.html> (14. september 2007).

⁵ Radioaktivni odpadki sicer nastajajo ne le pri proizvodnji jedrske energije, temveč tudi povsod drugje, kjer se uporablja radioaktivno sevanje, na primer v medicini in znanosti. Vendar gre v teh primerih za zelo majhno količino teh odpadkov v primerjavi s tisto, ki nastane pri delovanju jedrske elektrarne.

izrabljeno jedrsko gorivo tisto "jedrsko gorivo, ki je bilo obsevano v reaktorski sredici in je trajno iz nje odstranjeno."⁶

Radioaktivne odpadke države po večini začasno skladiščijo na območjih jedrskih elektrarn, za njihovo trajno odlaganje (torej trajno odstranitev iz okolja) pa so na voljo različne rešitve. Vse nizko- in srednjeradioaktivne odpadke, ki nastanejo pri proizvodnji v Jedrski elektrarni Krško, začasno skladiščijo v elektrarni; Slovenija in Hrvaška še nista našli lokacije za njihovo trajno odlagališče. Izrabljeno jedrsko gorivo iz Jedrske elektrarne Krško prav tako začasno shranjujejo v posebnem bazenu v elektrarni, trajno odlagališče zanj pa še ni predvideno.

V minulih letih je pri delovanju Jedrske elektrarne Krško nastalo povprečno 45 m³ nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov na leto, konec leta 2004 pa jih je bilo v začasnem skladišču Jedrske elektrarne Krško uskladiščenih 2289 m³.⁷ Izrabljeno jedrsko gorivo skladiščijo v posebnem bazenu v Jedrski elektrarni Krško; konec leta 2004 je bilo v njem 763 izrabljenih gorivnih elementov, prostora za izrabljeno jedrsko gorivo pa je dovolj do konca predvidene življenjske dobe elektrarne, to je do leta 2023.⁸ Po njenem zaprtju bo treba za vse nizko- in srednjeradioaktivne odpadke in izrabljeno jedrsko gorivo, nastale med njenim delovanjem, najti ustrezno odlagališče, jedrsko elektrarno pa razgraditi. Z izrazom razgradnja "opredeljujemo postopke, dela in opravila, ki so potrebni, da se jedrska elektrarna privede do stanja, ko preneha biti jedrski objekt."⁹ Po razgradnji torej jedrska elektrarna ni več nevarna za okolico, saj med razgradnjo zaustavijo reaktorje, odstranijo opremo in razstavijo objekte. Tako kot v času delovanja jedrske elektrarne tudi med njeno razgradnjo nastajajo radioaktivnimi odpadki, s katerimi je treba zaradi njihove nevarnosti za ljudi in okolico ravnati zelo previdno in najti ustrezno rešitev za njihovo trajno odstranitev iz okolja.

⁶ *Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti* (2004). Ljubljana: Uradni list RS 102. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2004102&stevilka=4396> (15. avgust 2007).

⁷ Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Nizko in srednje radioaktivni odpadki*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/o_jedrski_tehnologiji/skrb_za_odpadke/nizko_in_srednje_radioaktivni_odpadki/ (15. avgust 2007).

⁸ Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Izrabljeno jedrsko gorivo*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/o_jedrski_tehnologiji/skrb_za_odpadke/izrabljeno_jedrsko_gorivo/ (15. avgust 2007).

⁹ Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Razgradnja NEK*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/o_jedrski_tehnologiji/skrb_za_odpadke/razgradnja_nek/ (15. avgust 2007).

Varna uporaba jedrske energije je eno od najpomembnejših vprašanj, ki je začelo zaposlovati mednarodno skupnost po drugi svetovni vojni. Gre predvsem za ločevanje dveh vidikov uporabe jedrske energije: njeno uporabo za miroljubne namene, predvsem pridobivanje električne energije, ter njeno izkoriščanje za izdelavo jedrskega orožja. V zvezi s prvim se je v mednarodni skupnosti uveljavilo prepričanje, da imajo države enakopravno in neodtujljivo pravico razvijati jedrsko energijo za miroljubne namene, glede drugega vidika pa so podpisale številne sporazume, katerih namen je preprečiti uporabo jedrske energije za razvijanje jedrskega orožja in zagotoviti njeno varno uporabo.

1.3 PRIZADEVANJA ZA VARNO UPORABO JEDRSKE ENERGIJE

Po koncu druge svetovne vojne, v obdobju hladne vojne in oboroževalne tekme med Združenimi državami Amerike in Sovjetsko zvezo, je postala jedrska energija eno od najpomembnejših vprašanj v mednarodni skupnosti. Po odkritju jedrske energije in spoznanjih o pozitivnih platih njene uporabe za miroljubne namene se je kot posledica uporabe jedrskih bomb v drugi svetovni vojni pojavil strah pred spopadom jedrskih velesil, iz tega pa so se razvila prizadevanja po omejitvi uporabe jedrske energije izključno za civilne namene in čim širši prepovedi njene uporabe za vojaške namene.

Tedanji ameriški predsednik Dwight David Eisenhower je 8. decembra 1953 v nagovoru z naslovom *Atomi za mir* generalni skupščini Združenih narodov podal neposredno pobudo za ustanovitev mednarodne organizacije v okviru Združenih narodov, v kateri bi države sodelovale na področju miroljubne uporabe jedrske energije.¹⁰ Oktobra 1956 je 81 držav soglasno potrdilo statut Mednarodne agencije za jedrsko energijo, ki je začela kot neodvisna mednarodna organizacija v okviru Združenih narodov delovati julija 1957. Ustanovili so jo za širjenje zamisli in spodbujanje uporabe jedrske energije za miroljubne namene ter ni pod neposrednim nadzorom nobenega od teles Združenih narodov.¹¹

¹⁰ International Atomic Energy Agency (IAEA): *Address by Mr. Dwight D. Eisenhower, President of the United States of America, to the 470th Plenary Meeting of the United Nations General Assembly*. Dostopno na http://www.iaea.org/About/history_speech.html (15. september 2007).

¹¹ Agencija generalni skupščini Združenih narodov oddaja letna poročila, po potrebi pa poroča tudi varnostnemu svetu.

Po ustanovitvi Mednarodne agencije za jedrsko energijo so se v mednarodni skupnosti nadaljevala prizadevanja, da bi države z jedrsko energijo to uporabljale zgolj za miroljubne namene in ne bi razvijale jedrskega orožja oziroma da države, ki so že imele takšno orožje, tega ne bi širile. Iz teh prizadevanj so se rodile ideje po mednarodnih pogodbah, ki bi države zavezovale k omenjenim ciljem. Leta 1963 so Sovjetska zveza, Združene države Amerike in Velika Britanija podpisale Pogodbo o prepovedi preizkusov jedrskega orožja v atmosferi, vesolju in pod morsko gladino.¹² Kot je zapisano v preambuli (*ibid.*), je temeljni cilj pogodbe kar najhitreje doseči sporazum o splošni in popolni razorožitvi pod nadzorom mednarodne skupnosti ter v skladu s cilji Združenih narodov, ki bi končal oboroževalno tekmo ter proizvodnjo in preizkušanje vseh vrst orožja, tudi jedrskega. V 1. členu (*ibid.*) je določeno, da bodo pogodbenice na prostoru pod svojo jurisdikcijo ali nadzorom prepovedale in preprečevale kakršne koli preizkuse jedrskega orožja ter da takšnih preizkusov ne bodo izvajale na prostoru pod svojo jurisdikcijo ali nadzorom v atmosferi, vesolju ali pod vodo, vključno s teritorialnimi vodami in odprtim morjem. Podpis omenjene pogodbe ima, kot pravi Benko (2000: 303) "za razvoj mednarodnih odnosov pomen, ki daleč presega pomembnost materije oziroma dogovora, ki je bil sklenjen. Za Sovjetsko zvezo in ZDA je namreč izhodišče za razvoj, ki ga običajno opredeljujemo z dialogom med njima." S pogodbo iz leta 1963 so bili torej postavljeni temelji za nadaljnje pogovore držav v njihovih prizadevanjih za prepoved jedrskih poskusov. Sovjetska zveza, Združene države Amerike in Velika Britanija so leta 1967 podpisale Pogodbo o načelih ravnanja držav pri raziskovanju in uporabi vesolja, ki prepoveduje jedrske poskuse v vesolju in pomeni podlago mednarodnega prava vesolja.¹³ V skladu s 1. členom (*ibid.*) je vesolje last vsega človeštva, zato ga lahko svobodno raziskuje katera koli država. V 4. členu (*ibid.*) pa je določeno, da pogodbenice v Zemljino orbito, na nebesna telesa ali na kakršen koli drug način v vesolje ne smejo nameščati jedrskega ali drugega orožja za množično uničevanje.

¹² Pogodba o prepovedi preizkusov jedrskega orožja v atmosferi, vesolju in pod morsko gladino (*Treaty Banning Nuclear Weapon Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water*), sprejeta 5. avgusta 1963, velja od 10. oktobra 1963. Dostopno na <http://www.state.gov/t/ac/trt/4797.htm> (23. avgust 2007).

¹³ Pogodba o načelih ravnanja držav pri raziskovanju in uporabi vesolja, vključno z Luno in drugimi nebesnimi telesi (*Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon in Other Celestial Bodies*), sprejeta 27. januarja 1967, velja od 10. oktobra 1967. Dostopno na http://www.unoosa.org/oosa/SpaceLaw/gares/html/gares_21_2222.html (23. avgust 2007).

Leta 1968 je bila sprejeta še ena, za omejevanje jedrskega oboroževanja zelo pomembna pogodba, ki je, kot piše Benko (2000: 360), "zamrznila število držav z jedrskim strateškim orožjem na obstoječe jedrske sile". To je Pogodba o neširjenju jedrskega orožja, ki v 1. členu obvezuje države z jedrskim orožjem, da tega ne bodo predale državam, ki jedrskega orožja nimajo.¹⁴ Te države pa v 2. členu (*ibid.*) obvezuje, da jedrskega orožja ne bodo prejemale ali ga razvijale same. Pogodba je sicer namenjena sodelovanju držav pri uporabi jedrske energije za miroljubne namene. V 4. členu (*ibid.*) namreč določa, da imajo vse pogodbenice neodtujljivo pravico do uporabe jedrske energije za miroljubne namene.

Potem ko so Sovjetska zveza, Združene države Amerike in Velika Britanija leta 1963 podpisale pogodbo o prepovedi jedrskih poskusov, so leta 1971 podpisale še pogodbo, ki prepoveduje odlaganje jedrskega orožja na morsko dno, tla oceanov in pod zemljo.¹⁵ V njej se zavezujejo, da na morsko dno, tla oceanov in pod zemljo ne bodo odlagale jedrskega orožja ali katerega drugega orožja za množično uničevanje ali kakršne koli opreme, namenjene za shranjevanje, preizkušanje ali uporabo tega orožja (*ibid.*).

Mednarodna skupnost si je tako od konca druge svetovne vojne z različnimi pogodbami prizadevala za kar najbolj varno uporabo jedrske energije za miroljubne namene in preprečevanje zlorab te vrste energije za razvijanje jedrskega orožja. K varni uporabi jedrske energije sodi tudi varno ravnanje z odpadki, ki nastanejo med njeno proizvodnjo. Radioaktivni odpadki in izrabljeno jedrsko gorivo so namreč lahko – če z njimi ne ravnajo previdno – zelo nevarni za ljudi in okolico. Varno ravnanje z njimi je zato predmet številnih mednarodnih pogodb, kot osrednja mednarodna organizacija za promocijo varne uporabe jedrske energije pa se s tem ukvarja tudi Mednarodna agencija za jedrsko energijo. Razvila je temeljna načela in standarde, ki jih morajo pri oblikovanju nacionalnih zakonodaj upoštevati države z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom.

¹⁴ Pogodba o neširjenju jedrskega orožja (*Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*), sprejeta 1. julija 1968, velja od 5. marca 1970. Dostopno na <http://www.fas.org/nuke/control/npt/text/npt2.htm> (5. oktober 2007).

¹⁵ Pogodba o prepovedi odlaganja jedrskega orožja in drugega orožja za množično uničevanje na morsko dno, tla oceanov in pod zemljo (*The Treaty on the Prohibition of the Emplacement of Nuclear Weapons and Other Weapons of Mass Destruction on the Seabed and the Ocean Floor and in the Subsoil*), sprejeta 11. februarja 1971, velja od 18. maja 1972. Dostopno na <http://www.state.gov/t/ac/trt/5187.htm#treaty> (24. avgust 2007).

1.3.1 Načela Mednarodne agencije za jedrsko energijo

Načela Mednarodne agencije za jedrsko energijo o varnem ravnanju z radioaktivnimi odpadki so našeta v posebni publikaciji, ki je nastala kot plod soglasja mednarodne skupnosti o devetih temeljnih načelih in ciljih ravnanja z radioaktivnimi odpadki.¹⁶ Načela se nanašajo na ves radioaktivni material, ki ga država v svoji nacionalni zakonodaji obravnava kot radioaktivne odpadke, pa tudi na vse objekte, ki jih uporablja pri ravnanju s temi odpadki (*ibid.*). Opisujejo tudi vsa področja ravnanja z radioaktivnimi odpadki razen tistih, s katerimi se ukvarjajo drugi dokumenti Mednarodne agencije za jedrsko energijo (*ibid.*).

Prvo osnovno varnostno načelo je varovanje zdravja; to poudarja pomen nadzora nad dejavnostmi, ki bi lahko ljudi izpostavile sevanju, oziroma pomen zagotavljanja takšnih ukrepov, da izpostavljenost ljudi sevanju ne bi presegla omejitev, ki jih še dovoljujejo nacionalne zakonodaje (*ibid.*). Pri tem je treba upoštevati tudi varstvo prihodnjih generacij; radioaktivne odpadke namreč odlagajo za zelo dolga obdobja; če jih ne uskladiščijo primerno, namreč lahko škodujejo številnim prihodnjim generacijam (*ibid.*). Drugo osnovno varnostno načelo se nanaša na varovanje okolja in določa, da je treba z radioaktivnimi odpadki ravnati tako, da se zagotovi kar najmanjše sproščanje teh odpadkov v zrak, vodo in zemljo (*ibid.*). Radioaktivni odpadki lahko namreč škodljivo vplivajo na naravne vire, zato je treba v kar največji meri omejiti negativne vplive (*ibid.*). Tretje osnovno varnostno načelo se nanaša na varstvo zunaj nacionalnih meja; poudarja, da je pri ravnanju z radioaktivnimi odpadki nujno upoštevati morebitne vplive na človekovo zdravje in okolje tudi v drugih državah, ne le v tisti, ki jih proizvede (*ibid.*). Načelo temelji na prepričanju, da mora država, ki ima radioaktivne odpadke, z njimi ravnati odgovorno ter da na zdravje ljudi in okolje v drugih državah ne sme vplivati bolj škodljivo, kot je še sprejemljivo znotraj njenih meja (*ibid.*). Četrto osnovno varnostno načelo je varstvo prihodnjih generacij, ki poudarja pomen takšnega ravnanja z radioaktivnimi odpadki, da predvideni vplivi na zdravje prihodnjih generacij ne bodo večji od zdajšnjih še sprejemljivih in dovoljenih (*ibid.*). S tem je povezano tudi peto osnovno varnostno načelo,

¹⁶ International Atomic Agency (1995): *The Principles of Radioactive Waste Management. Safety Series No. 111-F*. Dostopno na http://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub989e_scr.pdf (1. avgust 2007).

ki govori o obremenjevanju prihodnjih generacij; to načelo določa, da je treba z radioaktivnimi odpadki ravnati tako, da prihodnje generacije ne bodo po nepotrebem obremenjene zaradi njih, kar med drugim pomeni najti primerna odlagališča (*ibid.*). Za nekatere ukrepe je sicer v skladu s tem načelom vendarle dovoljeno prenesti odgovornost tudi na prihodnje generacije, na primer skrb za nadzor nad odlagališči (*ibid.*). Šesto osnovno varnostno načelo določa, da se z radioaktivnimi odpadki ravna v skladu z nacionalnimi zakonodajami (*ibid.*). Države morajo oblikovati ustrezne nacionalne zakonodajne okvire s področja ravnanja z radioaktivnimi odpadki ter jasno določiti odgovornosti vseh sodelujočih pri tem (*ibid.*). Zelo pomembno je tudi zagotoviti dolgoročni sistem financiranja ravnanja z odpadki. S tem sta povezani še dve osnovni varnosti načeli: nadzor nad nastajanjem radioaktivnih odpadkov (njihovo nastajanje mora biti omejeno na najmanjšo možno količino) ter načelo upoštevanja medsebojne odvisnosti korakov med nastajanjem in ravnanjem z radioaktivnimi odpadki (*ibid.*). Zadnje – deveto osnovno varnostno načelo, to je varnost objektov, pa določa, da mora biti zagotovljena varnost vseh objektov, uporabljenih pri ravnanju z radioaktivnimi odpadki (*ibid.*).

Na podlagi varnostnih načel ravnanja z radioaktivnimi odpadki je Mednarodna agencija za jedrsko energijo razvila tudi tako imenovane varnostne standarde. Ti so konkretnejši od načel; pri njih gre za zahteve, ki morajo biti izpolnjene za zagotovitev varnosti na konkretnih področjih ravnanja z radioaktivnimi odpadki.

1.3.2 Varnostni standardi Mednarodne agencije za jedrsko energijo

Hierarhično druga stopnja pravil jedrske varnosti Mednarodne agencije za jedrsko energijo (torej za osnovnimi varnostnimi načeli) so varnostni standardi. Tisti s področja ravnanja z radioaktivnimi odpadki so zajeti v publikaciji o vzpostavitvi nacionalnega sistema za upravljanje z radioaktivnimi odpadki.¹⁷ Varnostni standardi določajo osnovne elemente, ki jih morajo pri oblikovanju nacionalnih sistemov za ravnanje z radioaktivnimi odpadki, torej od njihovega nastanka do odlaganja, upoštevati članice agencije (*ibid.*). Varnostni standardi določajo, da mora imeti država članica agencije, ki ima radioaktivne odpadke, oblikovano

¹⁷ International Atomic Agency (1995): *Establishing a National System for Radioactive Waste Management. Safety Series No. 111-S-1*. Dostopno na <http://www-newmdb.iaea.org/help/SS-111-1.pdf> (1. avgust 2007).

nacionalno politiko ravnanja s temi odpadki, ki mora temeljiti na osnovnih varnostnih načelih agencije (*ibid.*). Država mora imeti oblikovano tudi strategijo za uresničevanje nacionalne politike ravnanja z radioaktivnimi odpadki, s katero mora vzpostaviti takšen sistem tega ravnanja (in zagotoviti zadostna sredstva za njegovo delovanje), ki bo zagotavljal operativno ravnanje z odpadki ter upravni nadzor nad njim (*ibid.*). To pa ne pomeni, da mora država v celoti sama izvajati nacionalni sistem ravnanja z radioaktivnimi odpadki, temveč lahko nekatere njegove dele izvaja tudi v sodelovanju z drugimi državami in mednarodnimi organizacijami (*ibid.*). Za varno ravnanje z radioaktivnimi odpadki je nujna jasna opredelitev odgovornosti med vsemi, ki sodelujejo pri tem; o delitvi odgovornosti odloča država (*ibid.*). Ta mora na podlagi varnostnih načel postaviti in uveljaviti pravna pravila za ravnanje z radioaktivnimi odpadki na svojem ozemlju ter določiti odgovornosti proizvajalcev radioaktivnih odpadkov in tistih, ki jih predelujejo, prevažajo, skladiščijo ali odlagajo (*ibid.*). Proizvajalci radioaktivnih odpadkov in upravljalci obratov za ravnanje z njimi pa morajo najti primerno lokacijo za skladiščenje odpadkov (*ibid.*).

O varnem ravnanju z odpadki, ki nastanejo pri proizvodnji jedrske energije, to je z nizko- in srednjeradioaktivnimi odpadki ter izrabljenim jedrskim gorivom, se ukvarjajo tudi nekatere mednarodne konvencije. Najpomembnejši sta Skupna konvencija o varnosti ravnanja z izrabljenim gorivom in varnosti ravnanja z radioaktivnimi odpadki ter Konvencija o fizičnem varovanju jedrskega materiala.¹⁸

¹⁸ Pogodbenici obeh sta tudi Slovenija in Hrvaška.

1.3.3 Skupna konvencija o varnosti ravnanja z izrabljenim gorivom in varnosti ravnanja z radioaktivnimi odpadki

Skupna konvencija, ki je začela veljati 18. junija 2001, je prvi mednarodni zavezujoč instrument, ki ureja varno ravnanje z izrabljenim jedrskim gorivom in radioaktivnimi odpadki, njena določila temeljijo na osnovnih varnostnih načelih ravnanja z radioaktivnimi odpadki Mednarodne agencije za jedrsko energijo.¹⁹

Že v preambuli (*ibid.*) pogodbenice poudarjajo, da se na ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom nanašajo enaki varnostni cilji. Za varno ravnanje je najodgovornejša država, k večji varnosti ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom pa pomembno prispeva mednarodno sodelovanje (*ibid.*). Kot so pogodbenice še zapisale v preambuli (*ibid.*), naj se radioaktivni odpadki (če so za to izpolnjene ustrezne varnostne razmere) odlagajo v državi, v kateri so nastali; vendar so dopustile možnost, da pogodbenica svoje radioaktivne odpadke skladišči v drugi pogodbenici, še zlasti, če so odpadki nastali v njenem skupnem projektu. Hkrati pa je v preambuli (*ibid.*) poudarjeno, da ima vsaka država pravico prepovedati uvoz radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva na svoje ozemlje.

Cilji konvencije, kot jih našteva njen 1. člen (*ibid.*), so trije: z ukrepi držav in mednarodnim sodelovanjem doseči in vzdrževati veliko varnost ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom, zagotoviti učinkovite obrambne mehanizme pri ravnanju z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom za zavarovanje posameznikov, družbe in okolja ter preprečevati nesreče z radiološkimi posledicami oziroma blažiti posledice morebitnih takšnih nesreč. V skladu s 4. členom (*ibid.*) mora vsaka pogodbenica zagotoviti ustrezne ukrepe za zavarovanje posameznikov, družbe in okolja v vseh stopnjah ravnanja z izrabljenim jedrskim gorivom, v skladu z 11. členom (*ibid.*) pa ustrezne ukrepe za zavarovanje posameznikov, družbe in okolja pri ravnanju z radioaktivnimi odpadki. V

¹⁹ Skupna konvencija o varnosti ravnanja z izrabljenim gorivom in varnosti ravnanja z radioaktivnimi odpadki (1997). Ljubljana: Uradni list RS 7. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=19994> (9. avgust 2007).

skladu s 13. členom (*ibid.*) mora pogodbenica pri izbiri lokacije za postavitev objekta za ravnanje z radioaktivnimi odpadki sprejeti ustrezne ukrepe ter zagotoviti, da ti objekti nimajo nesprejemljivih učinkov na druge pogodbenice.

V 19. členu (*ibid.*) je določeno, da morajo za spoštovanje določil poskrbeti pogodbenice s sprejetjem in izvajanjem ustreznih zakonov in predpisov, ki zagotavljajo varno ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom. V 22. členu (*ibid.*) piše, da mora pogodbenica zagotoviti ustrezna finančna sredstva za varno obratovanje objektov za ravnanje radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom, v 26. členu (*ibid.*) pa, da mora zagotoviti ustrezne ukrepe za varno razgradnjo jedrskega objekta.

Konvencija namenja veliko pozornosti čezmejnemu prometu z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom. V 27. členu (*ibid.*) je določeno, da mora vsaka pogodbenica, vključena v čezmejni promet z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom, zagotoviti ukrepe za izvajanje tega prometa v skladu z določili konvencije. Pogodbenica je lahko država izvora – tista, v kateri se čezmejni promet začne, prehodna država – tista, ki ni ne država izvora ne namembna država ter katere ozemlje se prečka pri čezmejnem prometu, ali namembna država – tista, ki je cilj čezmejnega prometa (*ibid.*). Pogodbenica, ki je država izvora, mora imeti dovoljenje za čezmejni promet z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom in ga lahko izvede le na podlagi predhodne odobritve namembne države; država izvora mora ob tem dovoliti vnovični vstop odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva na svoje ozemlje, če čezmejni promet ni izvedljiv v skladu z določili konvencije in če ni možen drugačen dogovor (*ibid.*). Pogodbenica, ki je namembna država, pa lahko odobri čezmejni promet le v primeru, če ima zagotovljene primerne upravne in tehnične možnosti in predpise za ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom (*ibid.*). V skladu s 27. členom (*ibid.*) sicer pogodbenica ne sme pošiljati svojih radioaktivnih odpadkov ali izrabljenega jedrskega goriva v kraje, ki ležijo južno od 60. stopinje južne zemljepisne širine. V 27. členu (*ibid.*) je tudi določilo, ki pravi, da konvencija ne vpliva na pravice pogodbenice, v katero se izvozijo radioaktivni odpadki za obdelavo, da po končanju obdelave odpadke in druge proizvode vrne državi izvora. Prav tako konvencija ne vpliva na pravico pogodbenice, da svoje izrabljeno jedrsko gorivo izvozi za predelavo niti na pravico pogodbenice, v katero se izvozi izrabljeno

jedrsko gorivo za predelavo, da državi izvora vrne radioaktivne odpadke in druge proizvode, ki nastanejo pri predelavi (*ibid.*).

Ustrezno varovanje jedrskega materiala med njegovim prevozom iz ene države v drugo pa obravnava Konvencija o fizičnem varovanju jedrskega materiala.

1.3.4 Konvencija o fizičnem varovanju jedrskega materiala

Konvencija o fizičnem varovanju jedrskega materiala, ki je začela veljati 8. februarja 1987, je do zdaj edini mednarodno zavezujoč dokument s tega področja.²⁰

V preambuli (*ibid.*) pogodbenice poudarjajo potrebo po mednarodnem sodelovanju pri miroljubni uporabi jedrske energije ter odpravi nevarnosti nezakonitega jemanja in uporabe jedrskega materiala. Mednarodno sodelovanje naj bi prineslo učinkovite ukrepe za fizično varovanje, ki bodo skladni s konvencijo in z notranjim pravom pogodbenic (*ibid.*). Pri tem je, kot je poudarjeno v preambuli (*ibid.*), pomembno tako varovanje jedrskega materiala pri njegovi uporabi in skladiščenju kot tudi varen prevoz.

Kot je zapisano v 2. členu (*ibid.*), se konvencija nanaša na jedrski material, ki je predmet mednarodnega prevoza, nekatera določila pa tudi na uporabo, skladiščenje in prevoz jedrskega materiala znotraj posamezne države. Kot določa 3. člen (*ibid.*), mora vsaka pogodbenica v skladu s svojim notranjim in z mednarodnim pravom zagotoviti, da bo jedrski material med mednarodnim prevozom na njenem ozemlju čim bolj varovan; prav tako mora zagotoviti varovanje, če ga prevažajo z ladjo ali letalom, ki je pod jurisdikcijo pogodbenice, in je to prevozno sredstvo vključeno v mednarodni prevoz.

V 4. členu (*ibid.*) so se pogodbenice zavezale, da ne bodo dovolile izvoza jedrskega materiala s svojega ozemlja, če ne bodo imele zagotovil, da bo med mednarodnim prevozom ustrezno varovan; prav tako so se zavezale, da ne bodo dovolile uvoza jedrskega materiala na svoje ozemlje iz države, ki ni pogodbenica te konvencije, če ne bodo dobile zagotovil, da bo material med mednarodnim prevozom ustrezno varovan. V 4. členu (*ibid.*)

²⁰ Konvencija o fizičnem varovanju jedrskega materiala (1979). Ljubljana: Uradni list SFRJ 9. Dostopno na http://www.gov.si/ursjv/si/med_pog/pdf/m11.pdf (8. avgust 2007).

je tudi določilo, da pogodbenice prek svojega ozemlja ne bodo dovolile prevoza jedrskega materiala med državami, ki niso pogodbenice konvencije, če ne bodo dobile zagotovil, da bo material med mednarodnim prevozom ustrezno varovan. V vseh naštetih primerih pa mora pogodbenica, ki je dolžna dobiti zagotovila o varnem mednarodnem prevozu jedrskega materiala, o tem vnaprej obvestiti države, čez ozemlje katerih naj bi ga prevažali (*ibid*).

Z neupravičenim jemanjem, uporabo in spreminjanjem jedrskega materiala ter s kaznimi za ta dejanja se ukvarjajo člani od 5 do vključno 14 (*ibid.*); tudi v teh primerih pa konvencija predvideva sodelovanje pogodbenic.

Po predstavitvi prizadevanj mednarodne skupnosti za čim bolj varno uporabo jedrske energije za miroljubne namene ter pojasnitvi nekaterih temeljnih pojmov s tega področja v prvem poglavju diplomske naloge njeno drugo poglavje vsebuje zgodovinski pregled delovanja Jedrske elektrarne Krško in predstavitev najpomembnejših spornih točk med Slovenijo in Hrvaško v zvezi z njo.

2. DELOVANJE JEDRSKE ELEKTRARNE KRŠKO

O graditvi jedrske elektrarne so v nekdanji SFRJ (Socialistični federativni republiki Jugoslaviji) začeli razmišljati po koncu druge svetovne vojne, predvsem zaradi rastočih potreb po električni energiji. Po več let trajajočih študijah so za postavitev elektrarne izbrali lokacijo v Krškem in elektrarna je začela redno delovati leta 1983. Skupaj sta jo zgradili Slovenija in Hrvaška oziroma njuna elektrogospodarska podjetja; potem ko je SFRJ razpadla in so na njenem ozemlju nastale samostojne države, pa so se začeli v zvezi z elektrarno med Slovenijo in Hrvaško pojavljati spori. Državi sta jih poskušali rešiti različno do konca leta 2001, ko sta podpisali meddržavno pogodbo o Jedrski elektrarni Krško. Ta je pravno uredila status elektrarne in določila nekatere obveznosti do nje, vendar vseh problemov, kot se je izkazalo pozneje, ni rešila. V skladu z meddržavno pogodbo naj bi elektrarna delovala do leta 2023, vendar je v zadnjem času večkrat slišati, da bi njeno življenjsko dobo zaradi vse večjih potreb po električni energiji lahko podaljšali za 20 let.

2.1 JEDRSKA ELEKTRARNA KRŠKO DO PODPISA MEDDRŽAVNE POGODBE

2.1.1 Začetki prve jedrske elektrarne na tleh nekdanje Jugoslavije

"Tudi SFR Jugoslavija je bila med tistimi državami, ki so sredi množičnih akcij obnove in industrializacije namenile v boju z zaostalostjo veliko vlogo znanstvenoraziskovalnemu delu na področju jedrske energije." (Mavsar 1992: 18). Znanstvena spoznanja o jedrski energiji so strokovnjake po drugi svetovni vojni privedla do ugotovitve, da bi jedrska energija lahko zadovoljila del rastočih potreb po električni energiji. "Konec šestdesetih in na samem začetku sedemdesetih let so ocene za Slovenijo in Hrvaško navajale povprečno 11-odstotno letno rast potreb po električni energiji." (Mavsar 1992: 23). Že v 60. letih so tako strokovnjaki preučevali možnost, da bi na ozemlju ene od republik tedanje Jugoslavije zgradili jedrsko elektrarno, prvo v skupni državi. Leta 1967 je skupina strokovnjakov z Instituta Jožefa Stefana v Ljubljani v sodelovanju s strokovnjaki z republiškega združenja za energetiko, ki je že dalj časa zbirala podatke in preučevala možnost za graditev jedrske elektrarne na slovenskem ozemlju, ugotovila, da so pogoji za graditev takega objekta

najugodnejši v Krškem (Jerša 1967). Hkrati je, predvsem zaradi zahtevnosti takega projekta, predlagala sodelovanje s sosednjo Hrvaško (*ibid.*).

Po več let trajajočih razpravah in preučevanjih različnih možnosti so strokovnjaki pripravili osnovne študije za graditev jedrske elektrarne v Krškem. Predvideli so, da bosta Slovenija in Hrvaška zgradili jedrsko elektrarno v letih od 1975 do najpozneje 1980 (Javornik 1970). "Potem ko je na podlagi predhodnih študij za makrolokacijo kot primerno določila lokacijo Krško, je Elektrogospodarska skupnost Slovenije za soglasje k lokaciji zaprosila Zvezno komisijo za jedrsko energijo in ga dobila 19. novembra leta 1970." (Mavsar 1992: 24). Načrtovan skupni projekt Slovenije in Hrvaške se je sicer uradno začel že malo pred tem, 27. oktobra 1970, ko sta predsednika izvršnih svetov republik, Dragutin Haramija in Stane Kavčič, v Krškem podpisala sporazum o graditvi prve jedrske elektrarne na jugoslovanskih tleh; predvideval je graditev dveh jedrskih elektrarn, od katerih naj bi prvo zgradili v Krškem. S podpisom sporazuma sta predsednika izvršnih svetov izrazila podporo "odgovornih izvršnih organov obeh republik skupni akciji elektrogospodarskih in drugih zainteresiranih organizacij iz Slovenije in Hrvaške, ki so se je bile le-te lotile, da bi po čim racionalnejši in rentabilnejši poti prišle do novih, nujno potrebnih virov električne energije" (Javornik 1970). Strokovnjaki iz obeh republik so namreč že več let opozarjali, da bodo potrebe po električni energiji kmalu presegle ponudbo, ki so jo zagotavljali klasični energetske viri, ter da je zato nujno zagotoviti nov vir električne energije. V Krškem naj bi tako zgradili jedrsko elektrarno, ki bi jo v enakih deležih sofinancirala zainteresirana gospodarstva obeh republik, predvidena pa je bila tudi poznejša graditev drugega jedrskega objekta, in sicer na hrvaških tleh, ki bi ga prav tako v enakih deležih sofinancirala slovenska in hrvaška podjetja (*Gospodarski vestnik*, 30. oktober 1970).

Januarja 1971 so izoblikovali razpisno gradivo za jedrsko elektrarno, 8. aprila tega leta pa je bil v Uradnem listu SFRJ objavljen mednarodni razpis za dobavo elektrarne; nanj so se prijavila štiri podjetja, in sicer General Electric in Westinghouse iz Združenih držav Amerike, Kraftwerk Union iz Zvezne republike Nemčije ter švedska ASEA (Mavsar 1992: 31-32). Zadnja je kmalu odstopila od ponudbe, tako da so ostali trije ponudniki (*ibid.*). Kot najugodnejšega so izbrali podjetje Westinghouse, tudi zato, ker je do tedaj po svetu dobavil največ kompletov jedrske opreme za elektrarne (Mavsar 1992: 49-51). Predstavniki

slovenskega in hrvaškega elektrogospodarstva so tako 22. avgusta 1974 v Kostanjevici na Krki z Westinghousom podpisali pogodbo o graditvi in dobavi jedrske elektrarne, ki je določala, da mora Westinghouse zagotoviti sodelovanje jugoslovanskih podjetij pri projektu v vrednosti polovice uvozne opreme in storitev (Jakše 1974).

Sporazum med socialističnima republikama o graditvi skupne nuklearke z dne 27. oktobra 1970 je bil podlaga za sklenitev pogodbe med slovenskimi in hrvaškimi elektrogospodarskimi podjetji, s katero so 22. marca 1974 ustanovili Jedrsko elektrarno Krško kot delovno organizacijo v ustanavljanju (Sikošek 1995: 8). Savske elektrarne Ljubljana in Elektroprivreda Zagreb so s podpisom Pogodbe o združevanju sredstev zaradi skupne izgradnje in skupne eksploatacije Nuklearne elektrarne Krško želele zagotoviti predvsem trajno združevanje sredstev pri graditvi jedrske elektrarne (Mavsar 1992: 61-63). Pogodba je med drugim določala, da imata pogodbenici pravico do uporabe vsaka polovice električne energije, ki jo proizvede Jedrska elektrarna Krško, ter predvidevala, da bodo morebitne spore med pogodbenicama oziroma med pogodbenicama in jedrsko elektrarno reševali z arbitražo (*ibid.*). Poleg tega je pogodba predvidevala, da bo najpozneje do leta 1982 začela obratovati še druga jedrska elektrarna, in sicer na Hrvaškem (*ibid.*). Sovlagatelj sta 16. aprila 1982 sklenila aneks k tej pogodbi, s katerim sta podrobneje uredila medsebojne odnose v času delovanja elektrarne, z Jedrsko elektrarno Krško pa sta sklenila samoupravni sporazum, ki je urejal njihove medsebojne pravice in obveznosti (Sikošek 1995: 8). Med drugim je določal, da imata sovlagatelja pravico do dobave elektrike iz Jedrske elektrarne Krško prihodnjih 30 let ter pravico do soupravljanja elektrarne s sodelovanjem v poslovnem odboru, ki je sestavljen iz predstavnikov obeh ustanoviteljev in predstavnikov Jedrske elektrarne Krško (*ibid.*). Konec leta 1983 so Jedrsko elektrarno Krško dokončno oblikovali v delovno organizacijo (*ibid.*). Jedrsko elektrarno so prvič poskusno zagnali leta 1981, redno pa je začela delovati pozimi 1983, potem ko jo je 1. januarja tega leta Westinghouse predal vlagateljem.

Vse od začetka delovanja jedrske elektrarne je bilo eno od temeljnih vprašanj, kaj storiti z radioaktivnimi odpadki. Slovenija in Hrvaška sta za reševanje tega vprašanja oblikovali posebno komisijo. Ta je v začetku leta 1990 sklenila, da bodo v vsaki od republik določili tri možne lokacije za trajno odlagališče, hkrati pa je izključila možnost izvoza radioaktivnih

odpadkov v tretjo državo (Podgoršek 1990). Spomladi 1990 so izdelali študijo o možnih lokacijah za graditev trajnega odlagališča radioaktivnih odpadkov v Sloveniji, jeseni istega leta pa so predstavniki vseh osmih občin, kjer bi lahko zgradili odlagališče, to je Krškega, Sevnice, Laškega, Žalca, Velenja, Raven na Koroškem, Slovenske Bistrice in Ptuja, sprejeli posebno izjavo, v kateri so zahtevali, da odlagališče radioaktivnih odpadkov poiščejo zunaj Slovenije (Milošič 1990). Leta 1992 so na Hrvaškem že imeli izbrane tri najprimernejše lokacije za graditev odlagališča, v Sloveniji pa tedaj še ni bilo ožjega izbora. Tudi dogovora o tem, ali bosta državi gradili vsaka svoje odlagališče ali bo to skupno, ni bilo.

2.1.2 Prvi spori o Jedrski elektrarni Krško

Spori med Slovenijo in Hrvaško glede Jedrske elektrarne Krško so se začeli po razpadu SFRJ. Z nastankom samostojnih držav na ozemlju nekdanje skupne države so se namreč razmere poglavitno spremenile. Slovenija je z osamosvojitvijo prevzela vso odgovornost do mednarodne skupnosti v zvezi delovanjem Jedrske elektrarne Krško, saj jedrski objekt stoji na slovenskem ozemlju.

Prvi spor med državama je nastal v začetku leta 1992, potem ko je slovenska vlada sklenila, da bo preskrbo Hrvaške z elektriko iz Jedrske elektrarne Krško obravnavala kot izvoz. Pomočnik hrvaškega ministra za energetiko Roman Nota se je odzval ostro. Kot je dejal, Hrvaška ne bo privolila v to, da bi ji Slovenija prodajala hrvaški izdelek in odločno zavrnil namero slovenske vlade, da bi polovico elektrike iz Jedrske elektrarne Krško, ki jo prevzema Hrvaška, v Sloveniji obravnavali kot izvoz na Hrvaško (Vasle 1992). V Zagrebu so namreč ves čas poudarjali, da je Hrvaška solastnica Jedrske elektrarne Krško (Bukša 1992). Leta 1992 se je začel tudi spor zaradi neplačevanja hrvaških obveznosti do Jedrske elektrarne Krško. Državi sta se namreč dogovorili, da bosta njuni elektrogospodarstvi v prvi četrtini leta 1992 poravnali vse obveznosti za leto 1991 (*Dnevnik*, 4. april 1992). Slovenska stran je to storila, hrvaško elektrogospodarstvo pa je v začetku aprila 1992 dolgovalo 690,8 milijona tolarjev (*ibid.*). Tedanji slovenski minister za energetiko Miha Tomšič je zato hrvaškemu kolegu Encu Tireliju poslal dopis, v katerem je od hrvaške strani zahteval spoštovanje dogovora o izpolnjevanju finančnih obveznosti do Jedrske elektrarne Krško (*ibid.*). Leto 1992 je bilo sicer za finančno poslovanje elektrarne zelo težavno, predvsem

zaradi velikih dolgov obeh elektrogospodarstev. Podobno je bilo tudi leto pozneje. Februarja 1993 je ELES (Elektro-Slovenija) Jedrski elektrarni Krško dolgoval 2 milijardi tolarjev, HEP (Hrvatska elektroprivreda – Hrvaško elektrogospodarstvo) pa 4,3 milijarde tolarjev (Rant 1993). Finančne težave Jedrske elektrarne Krško zaradi neplačevanja računov za dobavljeno elektriko so se nadaljevale, slovenska vlada pa je zaman opozarjala HEP, naj poravna obveznosti (Slokar 1993). ELES je bil konec leta 1993 dolžan za približno enomesečno dobavo elektrike iz Jedrske elektrarne Krško, to je nekaj več kot pol milijarde tolarjev, HEP pa je tedaj dolgoval kar 3,3 milijarde tolarjev oziroma za skoraj šestmesečno dobavo elektrike (Pipan 1993).

Slovenski minister za gospodarstvo Maks Tajnikar je v začetku januarja 1994 hrvaškega kolega Nadana Vidoševića pisno obvestil, da bo slovenska stran prekinila dobavo elektrike iz Jedrske elektrarne Krško Hrvaški, če HEP v nekaj dneh ne bo poravnal dolga za že dobavljeno električno energijo ter zavaroval svojih obveznosti za dobavljeno energijo z ustreznimi bančnimi jamstvi (Bukša 1994). Vidošević je odgovoril z besedami, da ne vidi razlogov za postavljanje takšnega ultimata ter da ne more sprejeti pogojev slovenske strani (*ibid.*). Ob tem je opozoril, da si hrvaška vlada prizadeva prepričati slovensko k priznanju veljavnosti dokumentov, ki sta jih še v obdobju SFRJ podpisali Slovenija in Hrvaška oziroma njuni elektrogospodarstvi, čemur pa se slovenska stran upira (*ibid.*). Grožnje z odklopom so bile po Vidoševićevih besedah še eden v vrsti korakov, s katerimi si slovenska stran prizadeva v celoti prevzeti Jedrsko elektrarno Krško, kar naj bi potrjevalo tudi vztrajno upiranje slovenske vlade ideji o oblikovanju novega meddržavnega sporazuma o elektrarni (*ibid.*). Direktor HEP-a Damir Begović je v zvezi s hrvaškimi dolgovi do Jedrske elektrarne Krško poudarjal, da bodo financirali le redno delovanje elektrarne in dolgove, ki so nastali do osamosvojitve obeh držav; vprašanje statusa Jedrske elektrarne Krško in z njo povezane probleme pa bi morali državi reševati v okviru sukcesije (Koletić 1994). Vladimir Kramberger, tedanji pomočnik hrvaškega ministra za gospodarstvo, pristojen za področje energetike, pa je menil, da je poglavitni vzrok problemov v tem, da slovenska stran sporazuma iz leta 1970 med tedanjima federativnima enotama SFRJ ni priznavala kot sporazuma na meddržavni ravni (*Delo*, 13. januar 1994). Enega od odgovorov slovenske strani na te očitke je podal tedanji državni sekretar za energetiko Boris Sovič, ki je poudaril, da hrvaških dolgov ne bi smeli obravnavati hkrati s statusnimi vprašanji o Jedrski elektrarni

Krško (*ibid.*). Slovensko gospodarsko ministrstvo se je namreč zavzemalo za to, da bi HEP sproti plačeval račune, statusna vprašanja, povezana z jedrsko elektrarno, pa bi državi reševali neodvisno od problematike dolgov do Jedrske elektrarne Krško (*ibid.*).

HEP kljub opozorilom slovenske strani v začetku leta 1994 ni plačal dolga do Jedrske elektrarne Krško, zato so se, kot je pojasnil Sovič, na ministrstvu za gospodarske dejavnosti odločili, da Hrvaški 14 dni ne bodo dobavljali elektrike iz Jedrske elektrarne Krško (*Delo*, 13. januar 1994). Slovenski minister za gospodarstvo Maks Tajnikar je ob tem dejal, da bo Slovenija Hrvaški, čeprav ta ne bo dobivala elektrike iz Jedrske elektrarne Krško, tudi v prihodnje omogočila neoviran prenos energije iz tujine (*ibid.*). Hrvaška je nato, čeprav ni plačala dolga, začela polovico električne energije iz Jedrske elektrarne Krško jemati samovoljno, ob tem pa ves čas poudarjala, da je ELES dolžan HEP-u pošiljati polovico elektrike (Špende 1994). V duhu iskanja skupne rešitve, kar sta poudarjali obe strani, sta se nato večkrat sešla Sovič in Kramberger ter se dogovorila o delni poravnavi hrvaškega dolga do Jedrske elektrarne Krško. Po srečanju v začetku februarja 1994 je Sovič povedal, da je HEP v skladu z dogovorom svoj dolg zmanjšal za tretjino, s tem pa je hrvaška stran izpolnila svoja zagotovila v dogovorjenem roku in obsegu (*Dnevnik*, 5. februar 1994).

Medtem ko sta se Slovenija in Hrvaška prvi dve leti po osamosvojitvi ubadali predvsem z dolgovi do Jedrske elektrarne Krško, pa so bili na vidiku že novi spori, povezani s pravnim statusom elektrarne.

2.1.3 Spori glede statusnega preoblikovanja Jedrske elektrarne Krško

Spor med državama v zvezi s statusnim preoblikovanjem Jedrske elektrarne Krško je nastal leta 1993, potem ko je slovenski državni zbor sprejel Zakon o gospodarskih javnih službah, ki je določal izvajanje gospodarskih javnih služb, s katerimi se zagotavljajo materialne dobrine v javnem interesu.²¹ Po mnenju Staneta Rožmana, nekdanjega direktorja Jedrske elektrarne Krško, smo s tem zakonom "olastnili celotno energetska premoženje, ki je bilo v prvi fazi podržavljeno", vsa elektroenergetska podjetja pa "so se na podlagi tega zakona nato preoblikovala v javna podjetja z vpisom lastninskih deležev lastnikov, le jedrska

²¹ *Zakon o gospodarskih javnih službah* (1993). Ljubljana: Uradni list RS 32. Dostopno na http://www.uradni-list.si/_pdf/1993/Ur/u1993032.pdf (21. marec 2007).

elektrarna v Krškem zaradi solastništva s Hrvaško te preobrazbe ni doživela" (Pogačnik 1997). Hrvaška se je sicer po osamosvojitvi ves čas zavzemala za to, da bi državi medsebojna razmerja glede Jedrske elektrarne Krško uredili z novim meddržavnim sporazumom, ki bi priznaval hrvaško solastništvo v elektrarni.

Slovenija in Hrvaška sta za sporazumno rešitev statusnega preoblikovanja Jedrske elektrarne Krško imenovali vsaka svojo delegacijo za pogovore o tem (Sikošek 1995: 9-11). Izhodišča za reševanje tega vprašanja sta izmenjali 18. marca 1994 na srečanju slovenskega državnega sekretarja za energetiko Borisa Soviča in pomočnika hrvaškega ministra za gospodarstvo Vladimirja Krambergerja v Krškem (*ibid.*). Po hrvaškem predlogu naj bi državi sporazum, ki sta ga sklenili 27. oktobra 1970 kot takratni federativni enoti SFRJ, priznali kot meddržavno oziroma mednarodno pogodbo z vsemi pravnimi posledicami (*ibid.*). Hrvaška je s tem želela ohraniti razmerja, določena v sporazumu iz leta 1970, s čimer bi se ji v Jedrski elektrarni Krško priznalo polovično lastništvo (*ibid.*). Slovenija je zavračala takšen predlog z utemeljitvijo, da sporazuma iz leta 1970 zaradi poglobitnih sprememb okoliščin ni mogoče preoblikovati v meddržavno pogodbo, ker sta ga v pogojih državne in pozneje družbene lastnine sklenili takratni federativni enoti, ki sta imeli v SFRJ omejeno suverenost (*ibid.*). Z osamosvojitvijo pa sta Slovenija in Hrvaška postali neodvisni in suvereni državi, v katerih se je začelo preoblikovanje družbene lastnine v lastnino z znanimi naslovniki; Slovenija zato ni privolila v to, da bi sporazum iz leta 1970 dvignili na meddržavno raven (*ibid.*). Ob tem je slovenska vlada poudarjala, da je Slovenija odgovorna za razmere na svojem ozemlju; ker stoji jedrski objekt na slovenskem ozemlju, je tako Slovenija pred mednarodno skupnostjo v celoti in izključno odgovorna zanj (*ibid.*).

Da je bila v zvezi z Jedrsko elektrarno Krško največja sporna točka med Slovenijo in Hrvaško lastništvo elektrarne, sta na neformalnih pogovorih v Krškem februarja 1995 ugotovila tudi gospodarska ministra Maks Tajnikar in Nadan Vidošević (Pipan 1995). Poleg tega sta govorila o še enem dolgoročno zelo pomembnem vprašanju – zbiranju sredstev za razgradnjo elektrarne in skladiščenje radioaktivnih odpadkov oziroma o tem, kdo bo zbiral ta denar in kako (*ibid.*). Vidošević je ob tej priložnosti poudaril, da bodo poskušali s slovensko stranjo v zvezi z zbiranjem denarja za razgradnjo najti rešitev, sprejemljivo za obe strani (*ibid.*). V Sloveniji je sicer decembra 1994 začel veljati Zakon o

skladu za financiranje razgradnje Jedrske elektrarne Krško in odlaganje radioaktivnih odpadkov, ki ga je moralo vodstvo elektrarne spoštovati, saj stoji jedrski objekt na slovenskem ozemlju.²² Zakon je določil ustanovitev sklada ter predvideval, da se vplačevanje sredstev vanj zagotavlja iz dela cene za vsako kilovatno uro elektrike iz Jedrske elektrarne Krško, dobavljeno slovenskemu in hrvaškemu elektrogospodarstvu, pri čemer je zavezanec za vplačila elektrarna (*ibid.*). Ta je bila tako zavezana, da bo od vsake kilovatne ure elektrike, dobavljene Sloveniji in Hrvaški, za vplačilo v sklad za razgradnjo odvzela 0,61 tolarja (*ibid.*). Prav to določilo zakona je zanetilo nov spor v odnosih med Slovenijo in Hrvaško.

2.1.4 Spori v poslovnem odboru in sporna cena elektrike

Vodstvo Jedrske elektrarne Krško, v katerem so bili slovenski in hrvaški predstavniki, v letih 1996 in 1997 ni potrdilo gospodarskega načrta, s tem pa tudi niso določili enotne cene elektrike iz Jedrske elektrarne Krško, torej cene, ki bi veljala tako za slovensko kot za hrvaško stran (Pogačnik 1997). Ta je nato enostransko določila ceno, ki jo je bila pripravljena plačevati za kilovatno uro električne energije, in sicer dva ameriška centa; to pa je bilo kar 40 odstotkov manj, kot je plačevala slovenska stran (*ibid.*). V jedru spora med državama glede cene elektrike je bil sklad za razgradnjo elektrarne, ki ga je konec leta 1994 z zakonom ustanovila Slovenija in v katerem bi morala Jedrska elektrarna Krško zbirati po 0,61 tolarja od vsake proizvedene kilovatne ure elektrike (*ibid.*). Hrvaška stran je namreč vztrajno zavračala takšno rešitev in večkrat predlagala, da bi za ta namen ustanovila svoj sklad, v njem zbrana sredstva pa bi bila na voljo takrat, ko bi jih potrebovali (*ibid.*). Hrvaška stran je tako v letih 1996 in 1997 pokrivala svoj del stroškov za delovanje elektrarne le 60-odstotno, saj je elektriko plačevala po ceni, ki jo je določila sama. HEP je namreč vztrajno zavračal plačilo celotne cene elektrike, ker ni želel plačevati prispevka za razgradnjo elektrarne.

Za pospešitev reševanja odprtih vprašanj med državama sta se slovenska in hrvaška vlada junija 1997 dogovorili za sestanek na Mokricah. Takratna gospodarska ministra, slovenski

²² Zakon o skladu za financiranje razgradnje nuklearne elektrarne Krško in odlaganje radioaktivnih odpadkov iz nuklearne elektrarne Krško (1994). Ljubljana: Uradni list RS 75. Dostopno na http://www.uradni-list.si/_pdf/1994/Ur/u1994075.pdf (15. marec 2007).

Metod Dragonja in hrvaški Nenad Porges, sta se na tem srečanju zavzela za podpis dogovora o reševanju nesoglasij v zvezi z Jedrsko elektrarno Krško. Dogovor je bil podpisan septembra tega leta v Strunjanu, likvidnostne težave elektrarne so se nato nekoliko zmanjšale. Na seji začasnega poslovnega odbora novembra v Rogaški Slatini so potrdili gospodarski načrt elektrarne za leto 1997 ter se dogovorili o najnujnejših naložbah vanjo (Kralj 1998). Slovenski kupec elektrike ELES je v skladu s tem načrtom v celoti plačal svoj del stroškov za leto 1997, hrvaški kupec HEP pa je (brez vštetea dolga sklada za razgradnjo) dolgoval približno 800 milijonov tolarjev (Skubic 1998).

Po dogovoru v Rogaški Slatini so se odnosi v poslovnem odboru spet zaostri. Na januarski seji leta 1998 so hrvaški predstavniki sprejetje gospodarskega načrta Jedrske elektrarne Krško za leto 1998 pogojevali z razpravo o imenovanju novih ljudi iz HEP-a na nekatera vodilna mesta v Jedrski elektrarni Krško (Kralj 1998). Hrvaški predstavniki v poslovnem odboru so tudi trdili, da se je takratnemu generalnemu direktorju Jedrske elektrarne Krško Stanetu Rožmanu mandat iztekel že konec leta 1997 in da je njegovo vodenje elektrarne od takrat nelegitimno, dogovor gospodarskih ministrov z Mokric pa je bil po njihovem mnenju neveljaven (*ibid.*). Na slovenskem ministrstvu za gospodarske dejavnosti so na te očitke odgovorili, da jedrski objekt stoji na slovenskem ozemlju ter da hrvaška stran ne more odločati o generalnem direktorju; o njem namreč odloča slovenska vlada, ki je na to mesto 25. julija 1997 za štiri leta imenovala Staneta Rožmana (*ibid.*).

Na aprilski seji poslovnega odbora, ki so jo hrvaški predstavniki kmalu po začetku zapustili, se je znova pojavilo vprašanje imenovanja hrvaških predstavnikov na vodilna mesta v Jedrski elektrarni Krško. Po besedah predsednika odbora Iva Baniča so namreč hrvaški predstavniki pogojevali plačilo dolga hrvaške strani, ki je takrat znašal približno milijardo tolarjev, z imenovanjem Kažimirja Vrankića na položaj namestnika generalnega direktorja Jedrske elektrarne Krško (Kocbek 1998 a). Hrvaški člani odbora so tudi oporekali veljavnosti sklepov, sprejetih na prejšnji seji, ter trdili, da niso odobrili posodobitve elektrarne (*ibid.*). Po besedah slovenskih predstavnikov pa je hrvaški predstavnik, podpredsednik odbora Roman Nota, podpisal zapisnik, s katerim je poslovni odbor v okviru gospodarskega načrta za leto 1997 odobril posodobitev jedrske elektrarne, ter h kateremu hrvaška stran v zakonitem roku ni poslala pripomb (*ibid.*). V zvezi z

neporavnanimi računi je generalni direktor HEP-a Damir Begović ves čas trdil, da hrvaška stran ne dolguje ničesar, saj je solastnica Jedrske elektrarne Krško in plačuje stroške proizvodnje, denarja za naložbe in tekoče poslovanje pa ne bo dajala brez jamstva slovenske vlade o varnosti teh naložb (Potočnik 1998 a). Dolg HEP-a za elektriko, dobavljeno iz jedrske elektrarne, se je iz meseca v mesec povečeval. Sredi leta 1998 je po podatkih ministrstva za gospodarstvo za tisto leto skupaj s prispevkom za razgradnjo znašal 2,3 milijarde tolarjev, dolg za elektriko iz prejšnjih let pa še 10 milijard tolarjev (Kocbek 1998 b). Slovenska stran je zato začela razmišljati o skrajnem ukrepu, to je o odklopu elektrike hrvaški strani (*ibid.*). Razmere v Jedrski elektrarni Krško so bile namreč po besedah direktorja Staneta Rožmana zaradi hrvaškega dolga kritične, saj so morali najemati kratkoročna posojila, zaradi česar so se povečevali stroški poslovanja, delovanje elektrarne pa je temeljilo izključno na rednem plačevanju računov ELES-a (*ibid.*).

2.1.5 Jedrska elektrarna Krško ukrepa proti Hrvaški

V začetku julija 1998 je Jedrska elektrarna Krško na okrožnem sodišču v Krškem zaradi dolga za dobavljeno električno energijo vložila tožbo proti Hrvaški v višini 9,975 milijarde tolarjev. Po besedah takratnega direktorja nuklearke Staneta Rožmana pri tako pomembnem vprašanju ne bi ukrepali svojevoljno, iz česar je mogoče sklepati, da se je s tožbo proti Hrvaški strinjala slovenska vlada (Sečen 1998). Rožman je dejal, da je namen tožbe izterjati hrvaški dolg, saj neplačevanje negativno vpliva na poslovanje, pa tudi na posodobitev elektrarne; ob tem je pojasnil, da hrvaška stran sicer priznava del dolga, vendar je ta po njenih izračunih veliko manjši kot po izračunih Jedrske elektrarne Krško (*ibid.*). Hrvaška stran namreč ni priznala nekaterih postavk v izstavljenih računih, kot na primer računov za sredstva, namenjena za razgradnjo elektrarne, ki jih je morala Jedrska elektrarna Krško obračunavati v skladu z zakonom o zbiranju sredstev v sklad za razgradnjo; ti stroški so predstavljali večji del terjatev (*ibid.*). Na tožbo so se hitro odzvali v hrvaški vladi. Zunanji minister Mate Granić je dejal, da tožba ni primeren način reševanja spora, minister za gospodarstvo Nenad Porges pa je izjavil, da hrvaška vlada nikakor ne bo naročila HEP-u, naj vplačuje sredstva v slovenski sklad za razgradnjo, saj bo ta aktualna šele čez 20 do 30 let (Latinović in Ničota 1998). Direktor HEP-a Damir Begović pa je tožbo komentiral z

besedami: "Ni mi jasno, kaj se pravzaprav gredo v vodstvu nuklearke. Če so že nameravali koga tožiti, bi morali tožiti HEP in ne našo državo" (Potočnik 1998 b).

Sodni postopek proti HEP-u za vračilo 9,976 milijarde tolarjev se je na krškem okrožnem sodišču začel 10. novembra 2000. HEP je ugovarjal pristojnosti krškega sodišča na podlagi sporazuma, podpisanega aprila 1982, v skladu s katerim je za vse spore med slovensko stranjo in hrvaškim elektrogospodarstvom pristojna arbitraža pri skupnosti jugoslovanskih elektrogospodarstev v Beogradu (Košir 2000). V Jedrski elektrarni Krško so tem trditvam ugovarjali in trdili, da ima tožena stranka, torej HEP, na območju krškega okrožnega sodišča premoženje v obliki vložka v gradnjo elektrarne ter da iz jedrske elektrarne prejema električno energijo (*ibid.*). Poleg tega so v elektrarni trdili, da je bil omenjeni sporazum podpisan še v obdobju, ko sta bili obe strani vključeni v jugoslovansko elektrogospodarstvo; z razpadom skupne države pa je izginila tudi ta organizacija, tako da je bila določba o arbitraži neizvršljiva (*ibid.*).

Sicer pa se je tudi HEP obrnil na sodišče. Na zagrebškem trgovskem sodišču je novembra leta 1999 vložil tožbo proti ELES-u in Jedrski elektrarni Krško, v kateri je zahteval plačilo 137 milijonov dolarjev (Sečen 2000). Kažimir Vrankić, vodja skupine za Jedrsko elektrarno Krško v HEP-u, je pojasnil, da želijo s tožbo dobiti vrnjene stroške za škodo, ki je nastala zaradi prekinitve dobave elektrike iz krške jedrske elektrarne Hrvaški julija 1998 (Kocbek 2000 a). Slovenija je namreč sosednji državi julija 1998 zaradi neplačevanja računov prekinila dobavo elektrike iz Jedrske elektrarne Krško.

2.1.6 Prekinitev dobave elektrike Hrvaški

Konec julija 1998 je ministrstvo za gospodarstvo naročilo ELES-u, naj začne ukrepe za omejitev dobave elektrike Hrvaški. Po podatkih slovenske strani je namreč HEP junija popolnoma prenehal plačevati račune, dolg za dobavljeno elektriko za leto 1998 pa je do konca julija presegel 2,4 milijarde tolarjev (Pipan in Potočnik 1998). Direktor ELES-a Ivo Banič je v zvezi z redukcijo dobave elektrike HEP-u pojasnil, da se hrvaška stran ni odzivala na opozorila in prošnje, zato so bili prisiljeni sprejeti skrajne ukrepe, ki jih je zasnovala slovenska vlada (Vuković 1998). Ob tem je poudaril, da Hrvaški ne omejujejo tranzita elektrike, ki jo prek slovenskega ozemlja dobiva iz drugih držav (*ibid.*). Na

omejitev dobave električne energije so se v HEP-u odzvali z besedami, da vodstvo Jedske elektrarne Krško ne sme nepooblaščno predati v upravljanje ELES-u dela energije, ki je v hrvaški lasti, saj je to kršitev pogodbenih odnosov (*ibid.*).

Da bi rešili nov zaplet v meddržavnih odnosih, ki je nastal z omejitvijo dobave elektrike Hrvaški 30. julija 1998, sta se na Otočcu sešli slovenska in hrvaška delegacija. Sestanek ni prinesel napredka pri reševanju vprašanja hrvaškega dolga za električno energijo iz Jedske elektrarne Krško, zato je ukrep o omejevanju dobave elektrike HEP-u ostal veljaven (Pipan, Pušenjak in Potočnik 1998). Direktor Elesa Ivo Banič je ob tem pojasnil, da sta daljnovoda do Hrvaške ostala odklopljena, saj v ELES-u niso imeli zagotovil, da HEP ne bo nepooblaščno jemal električne energije iz Krškega (*ibid.*). Slovenski minister za gospodarske dejavnosti Metod Dragonja pa je po pogovorih na Otočcu povedal, da je po mnenju obeh strani problematika poslovne narave ter da jo morajo zato reševati Jedska elektrarna Krško in njeni ustanovitelji (*ibid.*). Tudi premier Janez Drnovšek je dejal, da odklop daljnovodov ni politična odločitev, temveč poslovna poteza, katere motiv je želja po ureditvi odnosov (*ibid.*). Po nekaj dneh je Slovenija vnovič vključila enega od dveh izključenih daljnovodov, s katerima je Jedska elektrarna Krško povezana s Hrvaško; za to potezo sta se vlada in ELES po besedah ministra za gospodarske dejavnosti Metoda Dragonje odločila v znak dobre volje (Kajzer 1998). Ob tem pa je Dragonja poudaril, da kljub vnovični priključitvi daljnovoda niso umaknili omejitev dobave elektrike iz Jedske elektrarne Krško, temveč so želeli s tem le zmanjšati napetost v odnosih med državama (Špende 1998 a). Predsednik uprave HEP-a Damir Begović je sicer takrat napovedal, da do dokončne ureditve spora v zvezi z Jedsko elektrarno Krško hrvaška stran ne namerava prevzeti niti kilovata elektrike, saj si lahko s svojimi viri in uvozom zagotovi dovolj električnega toka (Špende 1998 b).

Nekaj dni po vnovični priključitvi prvega je ELES priključil še drugi daljnovod do Hrvaške. Kot je pojasnil direktor ELES-a Ivo Banič, so se za to gesto dobre volje odločili zaradi hudih požarov na Hrvaškem, ki so poškodovali tudi tamkajšnjo energetska infrastrukturo (Fidermuc in Potočnik 1998). Ob tem pa je pojasnil, da Hrvaški tudi po tem daljnovodu ne bodo dostavljali elektrike iz Jedske elektrarne Krško; s priključitvijo so ji želeli le omogočiti lažji dostop do evropske energije (*ibid.*). Po priključitvi drugega

daljnovoda je direktor HEP-a Damir Begović izjavil: "Do preklica vseh enostranskih odločitev Slovenije v zvezi z nuklearko po letu 1990 tudi pod prisilo ne bomo prenesli v naše omrežje niti ene kilovatne ure elektrike iz Krškega." (Potočnik 1998 c) Njegove napovedi so se uresničile. Do konca avgusta, ko je po podatkih predsednika poslovnega odbora Jedrske elektrarne Krško Iva Baniča hrvaška stran elektrarni dolgovala že 3,3 milijarde tolarjev (od tega je znašal dolg za dobavljeno elektriko 2,6 milijarde tolarjev, dolg za prispevek za razgradnjo elektrarne pa 701 milijon tolarjev), HEP iz priključenih daljnovodov ni jemal elektrike, je pa prek njiju dobavljal elektriko iz zahodnoevropskih držav (Humar, Kocbek in Potočnik 1998). Polovico elektrike iz Jedrske elektrarne Krško, ki bi jo sicer dobivali Hrvati, je ELES prodajal doma in v tujino, za kar je Jedrska elektrarna Krško dobivala redna plačila (*ibid.*).

Na gradu Mokrice so se 25. avgusta 1998 sešli slovenska in hrvaška zunanja in gospodarska ministra. Dogovorili so se, da bosta poskušali slovenska in hrvaška stran odprta gospodarska vprašanja rešiti v treh mesecih, v tem času pa naj bi se obe strani vzdržali enostranskih potez. Kljub temu dogovoru je HEP septembra sprožil nov spor, ko je ELES-u poslal račun v višini 8,6 milijona ameriških dolarjev – 2,8 milijona za poplačilo škode, ki naj bi nastala zaradi prekinjene dobave elektrike iz Jedrske elektrarne Krško od 30. julija do 1. septembra, 5,8 milijona pa za poplačilo stroškov, ki naj bi jih imela hrvaška stran pri iskanju nadomestnih virov električne energije (Potočnik in Kocbek 1998 a). Direktor HEP-a Damir Begović je sicer ves čas trdil, da Hrvaška po prekinitvi dobave elektrike iz Jedrske elektrarne Krško ni povečala uvoza elektrike iz tujine ter da se zaradi teh zapletov cena elektrike na Hrvaškem ni zvišala. Direktor ELES-a Ivo Banič pa je v zvezi z zahtevo za plačilo povedal, da je ta pravno neutemeljena, in pojasnil, da elektrike, ki je niso dobavili hrvaški strani, zaradi česar zahteva HEP odškodnino, ni HEP niti naročil niti plačal (*Vjesnik*, 5. 9. 1998). ELES je zato zavrnil hrvaško zahtevo za plačilo odškodnine (Kocbek 1998 c).

Sredi oktobra je HEP poslal ELES-u nov račun za plačilo odškodnine, ker od prvega septembra do prvega oktobra ni dobival elektrike iz Jedrske elektrarne Krško; zahteval je približno 7,6 milijona ameriških dolarjev – za povračilo stroškov kapitala HEP-a 2,7 milijona, za nadomestilo za višjo ceno nadomestne elektrike pa 4,9 milijona (Potočnik in

Kocbek 1998 b). V primerjavi s prvim izstavljenim računom je bila razlika ta, da je tokrat zahteval, naj Jedrska elektrarna Krško znesek izterja od ELES-a, saj je ta prejemal hrvaško polovico elektrike (*ibid.*).

Da bi kljub nesporazumom s Hrvaško zagotovila normalno poslovanje Jedrske elektrarne Krško, je slovenska vlada sprejela uredbo o statusnem preoblikovanju elektrarne. S to potezo pa je razjezila hrvaško stran, ki ji je očitala, da je to le še ena v vrsti potez, s katerimi si Slovenija prizadeva prisvojiti elektrarno.

2.1.7 Preoblikovanje Jedrske elektrarne Krško v javno podjetje

Vlada je z Uredbo o preoblikovanju Jedrske elektrarne Krško v javno podjetje, ki je začela veljati 1. avgusta 1998, poskušala urediti poslovanje elektrarne.²³ Uredba je med drugim določala, da bo do sklenitve nove pogodbe med Slovenijo in Hrvaško o Jedrski elektrarni Krško ustanoviteljske pravice v elektrarni opravljala slovenska vlada, HEP-u pa je zaradi vloženega denarja v graditev elektrarne uredba priznala vlogo sovlagatelja (De Corti 1998). V skladu z uredbo sta bila ustanovitelj in sovlagatelj dolžna zagotoviti denar za financiranje razvoja in tehnološke posodobitve jedrske elektrarne, uredba pa je tudi določala, da se bodo cena razpoložljive moči in energije ter pogoji dobave uredili s posebno pogodbo med Jedrsko elektrarno Krško, ELES-om in HEP-om (*ibid.*). Eno od določil je bilo tudi, da v primeru, če bi neporavnane obveznosti presegle vrednost dvomesečne dobavljene elektrike, Jedrska elektrarna Krško ni dolžna zagotavljati oskrbe z elektriko (*ibid.*). Slovenski minister za gospodarske dejavnosti Metod Dragonja je sprejetje uredbe, s katero je lastnica slovenskega dela Jedrske elektrarne Krško postala država, utemeljil z dejstvom, da bi v nasprotnem primeru po Zakonu o zaključku lastninjenja jedrska elektrarna prešla v last Slovenske razvojne družbe; da bi se temu izognila, je vlada sprejela uredbo, ki pa po besedah Dragonje ni prejudicirala dokončne odločitve o lastništvu Jedrske elektrarne Krško (Kajzer 1998).

²³ Uredba o preoblikovanju Nuklearne elektrarne Krško, p. o., v javno podjetje Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o. (1998). Ljubljana: Uradni list RS 54. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/1998/Ur/u1998054.pdf (4. april 2007).

Sprejetje uredbe je na Hrvaškem močno odmevalo, saj naj bi si slovenska stran z njo poskušala prisvojiti Jedrsko elektrarno Krško. Hrvaška vlada je zato zahtevala spremembo uredbe v delih o plačilnih in jamstvenih pogojih za dobavo elektrike HEP-u ter priznan status soustanoviteljice s polovičnim lastniškim deležem (Kocbek 1998 c). Slovensko ministrstvo za gospodarske dejavnosti je odgovorilo, da je mogoče upoštevati le tiste hrvaške zahteve, ki so v skladu s slovensko zakonodajo; jedrski objekt namreč stoji na slovenskem ozemlju, zato velja za jedrsko elektrarno slovenski pravni red (*ibid.*). Z ministrstva so še sporočili, da bodo hrvaški predlagali izhodišča za pogovore o sklenitvi meddržavne in podjetniške pogodbe o Jedrski elektrarni Krško (*ibid.*).

Konec novembra 1998 je slovenski minister za gospodarske dejavnosti Metod Dragonja hrvaški strani zagotovil, da bo vlada temeljito raziskala možnosti solastništva v Jedrski elektrarni Krško, za kar se je zavzemala Hrvaška. Ob tem je sicer poudaril, da bi bilo sovlagateljstvo primernejše in bliže izvornim aktom, saj so pravice sovlagateljev časovno omejene, solastniški odnos pa je trajen (Ivačič 1998). Pogajalsko izhodišče Slovenije je predvidevalo obe možnosti, solastniški in sovlagateljski odnos, vendar je bila za slovensko stran sprejemljiva le obdelava vprašanj, povezanih s solastniškim razmerjem – ta so bila razgradnja jedrske elektrarne, odlaganje radioaktivnih odpadkov in posodabljanje elektrarne – v svežnju (*ibid.*). Hrvaška stran je vztrajala, da ne bo prevzemala elektrike iz nuklearke do sklenitve meddržavnega dogovora o solastniškem odnosu v Jedrski elektrarni Krško (polovično solastništvo obeh držav) (*ibid.*).

2.2 MEDDRŽAVNA POGODBA O JEDRSKI ELEKTRARNI KRŠKO

Minister za gospodarske dejavnosti Metod Dragonja je decembra 1998 hrvaški vladi poslal predloga meddržavne in družbene pogodbe o Jedrski elektrarni Krško, ki ju je pripravila slovenska pogajalska skupina na podlagi osnutka meddržavne pogodbe, ki ga je oblikovala hrvaška stran (Kocbek 1999). Dokumenta sta odražala slovenski pogled na sodelovanje s Hrvaško in sta temeljila na možnosti kapitalskega sovlaganja; za primer solastništva, za kar so se ves čas zavzemali na Hrvaškem, pa je slovenska stran zahtevala izpolnitev nekaterih pogojev (Kocbek 1998 d). Januarja 1999 sta gospodarska ministra Metod Dragonja in Nenad Porges skupaj s pogajalskima skupinama pregledala osnutka pogodb. Pri tem sta

namenila pozornost predvsem dvema vprašanjema: upravljanju Jedrske elektrarne Krško ter njeni razgradnji in skladiščenju radioaktivnih odpadkov. Slovenska stran je vztrajala, da mora imeti v primeru, če bi privolila v načelo solastniškega odnosa, hrvaška stran pri razgradnji ustrezne obveznosti, odgovornost pa bi morala prevzeti tudi za ustrezno količino radioaktivnih odpadkov (Kocbek in STA 1999). Poleg tega so slovenski pogajalci vztrajali, da bo lahko začel HEP prevzemati elektriko šele potem, ko bo poravnal dolg za leto 1998 (*ibid.*). V zvezi z družbeno pogodbo pa je Dragonja pojasnil, da gre za pogodbo med slovenskim in hrvaškim elektrogospodarstvom, ki bo urejala pogoje odjemanja in plačevanja električne energije, upravljanje elektrarne, določanje cene proizvedene elektrike, zaposlovanje, razgradnjo in odlaganje radioaktivnih odpadkov (*ibid.*).

Do začetka leta 2000 se slovenska in hrvaška stran nista zedinili o vsebini pogodb. Slovenska stran je vztrajala pri reševanju vprašanja Jedrske elektrarne Krško v svežnju ter zahtevala sklenitev prilog k meddržavni pogodbi, ki bi podrobneje opredeljevale rešitve nekaterih vprašanj (na primer finančno prilogo), hrvaško stran pa je zanimalo predvsem reševanje vprašanja lastništva elektrarne – zavzemala se je za polovično solastništvo (Kocbek 2000 b). Pri tem se je postavilo vprašanje dolgov: po slovenskih izračunih je bil hrvaški dolg 75 milijonov dolarjev, po hrvaških izračunih pa je bil slovenski dolg najmanj 300 milijonov dolarjev; drugo odprto vprašanje pa je bilo razgradnja elektrarne in odlaganje radioaktivnih odpadkov (*ibid.*).

Usklajevanja pogodb so se nadaljevala vse leto 2000 in oktobra je bila po besedah vodje skupine za Jedrsko elektrarno Krško v HEP-u Kažimirja Vrankića pogodba med slovenskim in hrvaškim elektrogospodarstvom tako rekoč usklajena, pri meddržavni pogodbi pa je bilo še vedno odprto vprašanje o razgradnji elektrarne in odlaganju radioaktivnih odpadkov (Kocbek 2000 c). Na vprašanje, kdaj bi bila Hrvaška pripravljena spet začeti prevzemati elektriko iz Jedrske elektrarne Krško, pa je Vrankić odgovoril, da šele takrat, ko bo slovenska stran spoštovala sprejete dogovore, odpravila uredbo o preoblikovanju jedrske elektrarne v javno podjetje ter ko bodo lahko hrvaški predstavniki v poslovnem odboru elektrarne enakopravno soodločali o poslovnih vprašanjih (*ibid.*).

Slovenski minister za okolje in prostor Janez Kopač ter hrvaški minister za gospodarstvo Goranko Fižulić sta 19. decembra 2001 v imenu obeh vlad v Krškem podpisala meddržavno pogodbo, ki je uredila pravni status Jedrske elektrarne Krško in določila dolžnosti njenih lastnikov.²⁴ Kot je ob tej priložnosti povedal minister Kopač, je pogodba za Slovenijo zelo pomembna, saj z njo prvič tudi Hrvaška prevzema odgovornost za ravnanje z jedrskimi odpadki.²⁵ Meddržavno pogodbo je hrvaški sabor ratificiral 3. julija 2002, slovenski državni zbor pa 25. februarja 2003. Za državi je postala pogodba obvezujoča 11. marca 2003, ko je Hrvaška prejela diplomatsko noto, s katero jo je Slovenija obvestila, da je državni zbor ratificiral pogodbo. Meddržavno pogodbo je po njeni uveljavitvi Slovenija v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov registrirala pri tej organizaciji.²⁶ V pogodbi sta se Slovenija in Hrvaška sporazumeli o pravicah in obveznostih, povezanih z Jedrsko elektrarno Krško, da bi zagotovili njeno varno in nemoteno delovanje ter se izognili nesporazumom, kakršni so se v zvezi z elektrarno pojavljali v preteklosti.

2.2.1 Določila o odnosu med lastnikoma in upravljalcem elektrarne

Meddržavna pogodba o Jedrski elektrarni Krško določa pravice in obveznosti Slovenije in Hrvaške v zvezi z vlaganjem v elektrarno, njenim delovanjem in razgradnjo.²⁷ Pogodbenici sta se v 1. členu (*ibid.*) sporazumeli o pravnih naslednikih ustanoviteljev oziroma prvotnih vlagateljev v jedrsko elektrarno, to je elektrogospodarskih organizacij, ki jih je na hrvaški strani zastopala Elektroprivreda Zagreb, na slovenski pa Savske elektrarne Ljubljana.

²⁴ *Pogodba med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. januar 2007).

²⁵ Na 24ur.com (2006): *Slovenski minister za okolje in prostor Janez Kopač in hrvaški minister za gospodarstvo Goranko Fižulić sta v Krškem podpisala meddržavni sporazum o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško*, 19. december 2001. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2000963 (7. januar 2007).

²⁶ V 102. členu Ustanovne listine Združenih narodov je zapisano: "(1) Vsaka pogodba in vsak meddržavni dogovor, ki jih sklene kateri koli član Združenih narodov, potem ko ta Ustanovna listina začne veljati, naj se brž ko je to mogoče registrirajo v Sekretariatu in naj jih Sekretariat objavi. (2) Nobena stranka katere koli take pogodbe ali meddržavnega dogovora, ki ne bi bila registrirana v skladu z določbami 1. odstavka tega člena, se ne more sklicevati na to pogodbo ali dogovor pred nobenim organom Združenih narodov".

²⁷ *Pogodba med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. januar 2007).

Pravna naslednika prvotnih vlagateljev sta v skladu s 1. členom (*ibid.*) na hrvaški strani Hrvatska elektroprivreda d. d. Zagreb (HEP), na slovenski strani pa ELES GEN d. o. o. Ljubljana (ELES GEN). Družba ELES GEN se je pozneje preimenovala v GEN Energija.²⁸

Izvajanje meddržavne pogodbe spremlja posebna meddržavna komisija, ki se izmenično srečuje na ozemlju pogodbenic; njen poslovnik je priložen meddržavni pogodbi, vendar ni njen del.²⁹

Na podlagi 1. člena meddržavne pogodbe pravna naslednika svoje pravice in obveznosti do Jedrske elektrarne Krško uresničujeta v enakih deležih in v enakem razmerju.³⁰ V skladu z 2. členom (*ibid.*) pa se oblikuje nova družba, to je družba Nuklearna elektrarna Krško, družba z omejeno odgovornostjo (NEK d. o. o.), ki se preoblikuje iz prej delujočega Javnega podjetja Nuklearna elektrarna Krško, družba z omejeno odgovornostjo. Ustanovitveni akt družbe NEK d. o. o. je družbena pogodba, ki sta jo ELES GEN in HEP sklenila po podpisu meddržavne pogodbe in je začela veljati skupaj z njo, torej 11. marca 2003.³¹ Družba NEK d. o. o. je kot upravljalca jedrske elektrarne odgovorna za jedrsko varnost oziroma za varno obratovanje elektrarne, namen družbe pa je v skladu s 6. členom (*ibid.*) proizvodnja in dobava električne energije izključno v korist družbenikov, kar pomeni, da družba elektrike ne sme dobavljati tretjim osebam, razen če s tem soglašata oba družbenika. Družbenika imata v skladu s 25. členom (*ibid.*) pravico in obveznost prevzema vsak polovice moči in energije iz Jedrske elektrarne Krško ter morata pokrivati vse stroške proizvodnje električne energije; ti so vključeni v ceno elektrike, ki jo plačujeta. Vanjo so vključeni stroški materiala in storitev (ti so največji, k ceni elektrike prispevajo približno 28

²⁸ ELES GEN je bila sicer hčerinska družba ELES-a, ki jo je ta ustanovil, da bi nanjo prenesel poslovni delež Republike Slovenije v Jedrski elektrarni Krško.

²⁹ *Poslovnik o delu meddržavne komisije – Priloga 4 k Pogodbi med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list 23. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (28. junij 2007).

³⁰ *Pogodba med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. januar 2007).

³¹ *Družbena pogodba – Priloga 1 k Pogodbi med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na http://www.Uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. januar 2007).

odstotkov), amortizacije (približno 22 odstotkov), dela (približno 21 odstotkov), jedrskega goriva (približno 16 odstotkov) in drugi stroški.³²

Poslovanje družbe NEK d. o. o., kot je opredeljeno v 33. členu družbene pogodbe, vodi dvočlanska uprava; predsednika uprave predlaga slovenski družbenik, torej ELES GEN, člana uprave pa HEP.³³ Mandat uprave je pet let z možnostjo vnovičnega imenovanja (*ibid.*). Vodenje poslov družbe NEK d. o. o. nadzoruje nadzorni svet, ki je v skladu s 36. členom (*ibid.*) sestavljen paritetno – iz treh slovenskih in treh hrvaških predstavnikov. Člane nadzornega sveta v skladu s 37. členom (*ibid.*) imenuje skupščina družbe NEK d. o. o. na predlog družbenikov. Njihov mandat je štiri leta, kot določa 39. člen (*ibid.*), pa predsednika nadzornega sveta imenujejo iz vrst treh članov, ki jih predlaga HEP. Družba NEK d. o. o. ima še en organ, skupščino družbenikov; ta v skladu s 44. členom (*ibid.*) sestankuje najmanj enkrat na leto, v njej pa ima vsak družbenik en glas.

Družba NEK d. o. o. je v skladu z 2. členom meddržavne pogodbe ustanovljena za določen čas, to je do konca razgradnje elektrarne, s svojim poslovanjem pa načelno ne ustvarja niti dobička niti izgube.³⁴ Osnovni kapital družbe je v skladu z 2. členom (*ibid.*) razdeljen na dva enaka poslovna deleža med družbenika ELES GEN in HEP. V skladu s 5. členom (*ibid.*) mora družba NEK d. o. o. do konca redne življenjske dobe jedrske elektrarne, torej do leta 2023 (če bodo življenjsko dobo podaljšali, pa tudi po letu 2023 do zaprtja elektrarne), družbenikoma pod enakimi pogoji dobavljati vsakemu polovico razpoložljive moči in v jedrski elektrarni proizvedene električne energije, ki sta prosti carin in drugih dajatev. Pogodbenici sta se v 6. členu (*ibid.*) tudi zavezali, da na proizvodnjo in prevzemanje električne energije iz Jedrske elektrarne Krško ne bosta predpisovali dodatnih javnih dajatev oziroma teh ne bosta povečevali, družbenika pa morata za dobavljeno moč in električno energijo plačevati ceno, ki pokriva vse stroške poslovanja. V 6. členu (*ibid.*) je

³² Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Kazalci poslovanja*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/o_nek/kazalci_poslovanja/ (15. avgust 2007).

³³ *Družbena pogodba – Priloga 1 k Pogodbi med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na <http://www.uradnilist.si/pdf/2003/Mp/m2003023.pdf> (5. januar 2007).

³⁴ *Pogodba med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na <http://www.uradnilist.si/pdf/2003/Mp/m2003023.pdf> (5. januar 2007).

tudi določilo, da morata svoje finančne obveznosti do NEK d. o. o. družbenika izpolnjevati redno in zavarovati svojo obveznost plačila, sicer jima lahko NEK d. o. o. ustavi dobavo električne energije.

Meddržavna pogodba predvideva tudi razdelitev plačila stroškov, ki bi nastali zaradi nedelovanja jedrske elektrarne; v primeru, da bi elektrarna nehala delovati zaradi nepredvidljivih okoliščin, za katere ne bi bila odgovorna niti nobena od pogodbenic niti nobeden od družbenikov (ob višji sili ali naključju), bi morala družbenika v skladu s 6. členom (*ibid.*) plačati vsak polovico nastalih stroškov. Če Jedrska elektrarne Krško zaradi teh razlogov ne bi delovala več kot 12 mesecev in se družbenika ne bi dogovorila drugače, je v skladu s 6. členom (*ibid.*) predviden začetek postopka za predčasno zaprtje elektrarne. Glede izrednih stroškov pa je v 7. členu (*ibid.*) določeno, da morata družbenika v enakem razmerju zagotavljati sredstva za plačilo teh, pa tudi za plačilo novih vlaganj v elektrarno, če plačilo teh stroškov ni že vključeno v ceno, ki jo družbenika plačujeta za dobavljeno moč in električno energijo.

2.2.2 Določila o razgradnji ter odlaganju radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva

V zvezi z razgradnjo Jedrske elektrarne Krško ter odlaganjem radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva pogodbenici v meddržavni pogodbi soglašata, da so to njune skupne obveznosti, za katere bosta našli učinkovito rešitev.³⁵ V 10. členu (*ibid.*) sta se zavezali, da bosta določili posebni strokovni organizaciji, ki bosta v sodelovanju z družbo NEK d. o. o. v letu dni od uveljavitve pogodbe pripravili program odlaganja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva, nastalih pri delovanju in razgradnji elektrarne. Program mora v skladu z 10. členom (*ibid.*) potrditi meddržavna komisija za spremljanje izvajanja pogodbe. Če državi do konca redne življenjske dobe elektrarne (do leta 2023) ne bosta našli skupne rešitve za odlaganje radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva, bosta morali v skladu z 10. členom (*ibid.*) najpozneje v dveh letih z lokacije

³⁵ *Pogodba med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerjih, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list 23. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. januar 2007).

elektrarne odpeljati vsaka polovico radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva; nadaljnje odvažanje odpadkov pa bo odvisno od programa razgradnje jedrske elektrarne ter odlaganja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva.

Za razgradnjo jedrske elektrarne, podobno kot za ravnanje z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom, je v 10. členu (*ibid.*) predvidena priprava programa, ki mora vključevati tudi ravnanje z radioaktivnimi odpadki, nastalimi med razgradnjo; vendar le dokler bodo skladiščeni na lokaciji elektrarne. Program razgradnje morata v skladu z 10. členom (*ibid.*) v sodelovanju z družbo NEK d. o. o. izdelati strokovni organizaciji, ki sta odgovorni tudi za pripravo programa odlaganja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva, in sicer v letu dni od začetka veljavnosti meddržavne pogodbe. Tako kot program odlaganja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva mora v skladu z 10. členom (*ibid.*) tudi program razgradnje jedrske elektrarne potrditi meddržavna komisija za spremljanje izvajanja meddržavne pogodbe.

Izdelavo programa razgradnje jedrske elektrarne in stroške njegovega izvajanja ter izdelavo programa odlaganja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva v skladu z 11. členom (*ibid.*) financirata pogodbenici, vsaka polovico. Po omenjenem členu (*ibid.*) pogodbenici financirata tudi vsaka polovico stroškov izvajanja tega programa, če gre za skupno rešitev; če pa ne dosežeta skupnega dogovora o tem, pa vsaka sama financira tiste dejavnosti izvajanja programa, ki niso skupne. V 11. členu (*ibid.*) je še določeno, da morata pogodbenici za financiranje programov razgradnje jedrske elektrarne ter odlaganja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva ustanoviti vsaka svoj sklad ter zbirati sredstva v njem z rednim vplačevanjem. S tem naj bi zagotovili vsaka polovico sredstev za izvajanje dejavnosti, povezanih z razgradnjo jedrske elektrarne ter odlaganjem radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva.³⁶

³⁶ Zavezanec za vplačilo sredstev v slovenski sklad je s tem kot naslednik prvotnih vlagateljev postal ELES GEN oziroma pozneje GEN Energija, na Hrvaškem pa bi to moral biti HEP.

2.2.3 Določila o reševanju sporov

V 20. členu meddržavne pogodbe je določeno, da pogodbenici morebitne spore v zvezi z razlago oziroma uporabo pogodbe rešujeta s pogajanjem.³⁷ Če spora ne rešita v šestih mesecih, se v skladu z 20. členom (*ibid.*) na zahtevo ene od pogodbenic njegovo reševanje preda tričlanskemu ad hoc arbitražnemu sodišču; to je sestavljeno iz dveh razsodnikov, od katerih vsaka pogodbenica imenuje enega, ter predsednika, ki je državljan tretje države. Če razsodnika in predsednik niso imenovani v predvidenih rokih, se lahko vsaka od pogodbenic v skladu z 20. členom (*ibid.*) za pomoč pri imenovanju članov arbitražnega sodišča obrne na Mednarodno arbitražno sodišče v Haagu. Odločitev ad hoc arbitražnega sodišča je, kot določa 20. člen (*ibid.*), dokončna in obvezujoča. Stroški sodišča se v skladu z 20. členom (*ibid.*) financirajo tako, da vsaka pogodbenica plača stroške svojega člana arbitražnega sodišča ter svoj del stroškov postopka; stroške predsednika arbitražnega sodišča in preostale (skupne) stroške plačata pogodbenici vsaka polovico, razen če arbitražno sodišče določi drugačno razdelitev stroškov.

V zvezi z reševanjem morebitnih sporov med pogodbenico in družbenikom druge pogodbenice je v 19. členu (*ibid.*) določeno, da se vsi spori rešujejo v dobri veri in sporazumno; če sporazumna rešitev ni sklenjena v šestih mesecih od dne pisnega obvestila drugi pogodbenici, ima oškodovani družbenik po svoji presoji na voljo sprožitev postopkov pri različnih institucijah. Ne glede na to, za katero institucijo se odloči, je, kot še določa 19. člen (*ibid.*), njena odločitev dokončna in obvezujoča, izvajanje arbitražne odločitve pa mora v skladu s svojo zakonodajo zagotavljati pogodbenica. V 19. členu (*ibid.*) je tudi določeno, pri katerih institucijah lahko družbenik sproži postopek. To so: pristojno sodišče pogodbenice, ad hoc arbitraža v skladu s pravili za arbitražo Komisije za mednarodno trgovinsko pravo Združenih narodov³⁸, arbitražno sodišče v skladu s pravili za arbitražo Trgovinske zbornice v Stockholmu³⁹, arbitražno sodišče Mednarodnega arbitražnega centra

³⁷ Pogodba med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. januar 2007).

³⁸ The Arbitration Rules od Procedure of the United Nations Commission for International Law

³⁹ The Rules of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce

zvezne gospodarske zbornice na Dunaju⁴⁰ in Mednarodni center za reševanje sporov o vlaganjih⁴¹ v skladu s Konvencijo o reševanju sporov v zvezi z vlaganji med državami in državljani drugih držav in dodatni pogodbi o postopkih poravnave, arbitraže in ugotavljanja dejstev. Prav pri Mednarodnem centru za reševanje sporov o vlaganjih s sedežem v Washingtonu je leta 2005 HEP sprožil arbitražni postopek proti Sloveniji.

V drugem poglavju diplomske naloge je tako predstavljena zgodovina delovanja Jedske elektrarne Krško in slovensko-hrvaških sporov, povezanih z njo, do podpisa meddržavne pogodbe. Predstavljena so tudi temeljna določila meddržavne pogodbe, ki so z vidika prihodnjega delovanja elektrarne najpomembnejša: odnos med lastnikoma in upravljalcem elektrarne, določila o obveznostih, povezanih z razgradnjo elektrarne ter odlaganjem radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva in na koncu določila o reševanju sporov, povezanih z elektrarno. Tretje poglavje diplomske naloge pa je namenjeno obravnavi problematike Jedske elektrarne Krško po podpisu meddržavne pogodbe oziroma obravnavi spornih ali še nerešenih točk v zvezi z njo.

⁴⁰ Tudi vse spore zaradi kršitve, prenehanja ali razveljavitve družbene pogodbe, sklenjene med ELES GEN in HEP, družbenika v skladu z družbeno pogodbo dokončno rešujeta pri Mednarodnem arbitražnem centru Zvezne gospodarske zbornice na Dunaju, in sicer v angleškem jeziku ob pomoči treh arbitrov, odločitev arbitražnega sodišča pa je pravnomočna in izvršilna.

⁴¹ The International Centre for Settlement of Investments Disputes

3. PROBLEMATIKA JEDRSKE ELEKTRARNE KRŠKO PO UVELJAVITVI MEDDRŽAVNE POGODBE

Z meddržavno pogodbo o Jedrski elektrarni Krško naj bi se končali spori med Slovenijo in Hrvaško, povezani z nuklearko. Strani sta se v pogodbi med drugim sporazumeli, da bosta odstopili od vseh tedanjih tožb, povezanih z elektrarno. Ko pa je meddržavna pogodba začela veljati, so se pojavili novi problemi in spori v zvezi z delovanjem elektrarne. Spet je nastal problem dolga zaradi nedobavljene elektrike – tokrat slovenskega do hrvaške strani; izkazalo pa se je tudi, da meddržavna pogodba kljub določilom o obveznostih držav glede razgradnje in odlaganja radioaktivnih odpadkov ni prinesla dokončne rešitve te problematike.

3.1 ARBITRAŽA PROTI SLOVENIJI ZARADI NEDOBAVLJENE ELEKTRIKE

Meddržavna pogodba med Slovenijo in Hrvaško o Jedrski elektrarni Krško določa, da se medsebojni finančni odnosi med družbo NEK d. o. o., ELES GEN in HEP uredijo po načelih o ureditvi finančnih razmerij, kot so določena v prilogi 3 k meddržavni pogodbi.⁴² Ta načela (*ibid.*) med drugim določajo, da se z uveljavitvijo meddržavne pogodbe njihove medsebojne obveznosti in terjatve izničijo, tako da od dne uveljavitve meddržavne pogodbe in njenih prilog NEK d. o. o., ELES GEN in HEP drug do drugega nimajo terjatev in se tudi odpovedujejo tožbam zaradi dolgov v preteklosti. Na podlagi teh določil je med drugim NEK d. o. o. odstopil od vseh terjatev ter se odpovedal tožbenim zahtevkom do HEP-a, ker ta ni plačeval dobavljene elektrike ter prispevka za financiranje razgradnje jedrske elektrarne in odlaganje radioaktivnih odpadkov; HEP pa se je odpovedal terjatvam in tožbenim zahtevkom do NEK d. o. o. in ELES-a zaradi škode oziroma nadomestila za nedobavljeno elektriko.

⁴² *Načela o ureditvi finančnih razmerij - Priloga 3 k Pogodbi med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerjih, povezanih z vlaganjem v nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na http://www.uradnolist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. junij 2007).

Dolgovi, ki so nastali pred uveljavitvijo meddržavne pogodbe, torej v skladu z meddržavno pogodbo niso iztožljivi. To pa ne velja za morebitne dolgove, nastale po uveljavitvi meddržavne pogodbe. HEP je 4. novembra 2005 pred Mednarodnim centrom za reševanje investicijskih sporov v Washingtonu proti slovenski vladi sprožil arbitražni postopek zaradi nedobavljene električne energije iz Jedrske elektrarne Krško. Gre za hrvaško polovico elektrike, ki je zaradi zapoznele ratifikacije meddržavne pogodbe v slovenskem parlamentu HEP ni prejemal od 1. julija 2002 do 19. aprila 2003. V tem času naj bi moral HEP zagotavljati svojim porabnikom elektriko iz dražjih nadomestnih virov; po trditvah hrvaške strani slovenska vlada ni pokazala nikakršne pripravljenosti za povrnitev škode HEP-u niti ni privolila v dve ponudbi za rešitev spora, ki so ji ju poslali (Bukša 2005). Zato se je HEP odločil za arbitražo, v njej pa zahteva odškodnino v vrednosti 31,7 milijona evrov (*ibid.*).

V slovenski vladi so o arbitražnem postopku, ki ga je sprožila Hrvaška, dejali, da HEP lahko zahteva odškodnino za elektriko iz Jedrske elektrarne Krško, ki je ni dobival od 11. marca 2003, ko je začela veljati meddržavna pogodba, do 19. aprila istega leta, ko je začel znova prejemati elektriko (Kocbek 2004). Za odložitev začetka dobave elektrike HEP-u je namreč prosila prav slovenska vlada, saj se je moralo slovensko elektrogospodarstvo po uveljavitvi meddržavne pogodbe pripraviti na to (*ibid.*). Hrvaški zahtevk za izplačilo odškodnine za obdobje od 1. julija 2002 do 11. marca 2003 pa je slovenska vlada zavrnila kot neutemeljen, saj je Jedrska elektrarna Krško v tem času HEP-u poslala dve ponudbi za odjem električne energije, vendar je obe zavrnil (*ibid.*). Ob tem so v Jedrski elektrarni Krško poudarjali, da so jim ponudili elektriko po ceni, ki so jo izračunali na podlagi meril iz meddržavne pogodbe in poslovnega načrta (*ibid.*).

Potem ko je HEP pred Mednarodnim centrom za reševanje investicijskih sporov sprožil arbitražo, je Slovenija oblikovala posebno strokovno komisijo, ki se ukvarja s tem. Minister za gospodarstvo Andrej Vizjak je pojasnil, da so v njej strokovnjaki s področja jedrske tehnologije, mednarodnega prava in financ.⁴³ V zvezi z arbitražnim postopkom HEP-a proti Sloveniji je tudi izrazil dvom, da je Mednarodni center za reševanje investicijskih sporov v Washingtonu pristojen za reševanje tega problema. Kot je pojasnil, Slovenija namreč trdi,

⁴³ Na 24ur.com (2006): *Hrvaška zahteva neutemeljena*, 5. januar. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3067345 (28. junij 2007).

da ne gre za spor med državo in podjetjem druge države, torej med Slovenijo in HEP-om, temveč za spor med dvema državama, torej Slovenijo in Hrvaško, v tem primeru pa center v Washingtonu ni pravi naslov za arbitražni postopek.⁴⁴ Posebna komisija, ki svetuje slovenski vladi v zvezi z arbitražo, pa je izrazila mnenje, da je hrvaški zahtevek za odškodnino neutemeljen, saj je Hrvaška v spornem obdobju kupovala cenejšo električno energijo, kot bi jo dobila iz Jedrske elektrarne Krško, poleg tega pa tedaj ni plačevala stroškov za razgradnjo (Košir 2006 a). V spornem obdobju, torej od 1. julija 2002 do 19. aprila 2003, naj bi namreč Hrvaška električno energijo kupovala na vzhodnih trgih po nižji ceni, kot je bila takrat na voljo električna energija iz Jedrske elektrarne Krško.

3.1.1 Postopek na Mednarodnem centru za reševanje sporov o vlaganjih

HEP je arbitražni postopek proti Sloveniji pri Mednarodnem centru za reševanje sporov o vlaganjih sprožil v skladu s Konvencijo o reševanju sporov v zvezi z vlaganji med državami in državljani drugih držav.⁴⁵ Konvencijo, s katero je bil ustanovljen center, so zasnovali v Mednarodni banki za obnovo in razvoj, ratificirali pa sta jo tudi Slovenija in Hrvaška.

V pristojnosti Mednarodnega centra za reševanje sporov o vlaganjih so v skladu s 25. členom konvencije (*ibid.*) spori, ki izhajajo neposredno iz skupnega vlaganja pogodbenice konvencije in državljanov druge pogodbenice, pri čemer so v pojem državljan vključene tako fizične kot pravne osebe pogodbenice; potem ko strani v sporu privolita v reševanje spora z arbitražo, se nobena od njiju ne more enostransko umakniti iz postopka.

Zahtevo za arbitražo mora v skladu s 36. členom (*ibid.*) pogodbenica oziroma njen državljan pisno poslati generalnemu sekretarju centra, ta pa mora kopijo zahteve poslati drugi strani v sporu; obe mora tudi obvestiti, da je zahteva za arbitražo registrirana oziroma

⁴⁴ Na 24ur.com (2007): *Odločitev odvetnikov?*, 17. februar. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3090184 (28. junij 2007).

⁴⁵ Konvencija o reševanju sporov v zvezi z vlaganji med državami in državljani drugih držav (*Convention on the settlement of investment disputes between states and nationals of other states*), odprta za pristop držav od 18. marca 1965, velja od 14. oktobra 1966. Dostopno na <http://www.worldbank.org/icsid/basicdoc/basicdoc.htm> (28. junij 2007).

da jo je zavrnil; to sicer lahko stori le tedaj, ko je jasno, da je zahteva zunaj pristojnosti centra. Po registraciji zahteve za arbitražo imenujejo arbitražni tribunal, ki ga, kot navaja 37. člen (*ibid.*), sestavlja en oziroma katero koli liho število arbitrov; če strani v sporu ne dosežeta dogovora o številu arbitrov, sestavljajo arbitražni tribunal trije: po enega v tem primeru imenuje vsaka stran, o tretjem, ki predseduje tribunalu, pa se strani dogovorita.

Če katera od strani v sporu meni, da reševanje tega spora ni v pristojnosti Mednarodnega centra za reševanje sporov o vlaganjih oziroma v pristojnosti njegovega arbitražnega tribunala, mora tribunal v skladu z 41. členom (*ibid.*) odločiti, ali se bo z vprašanjem pristojnosti ukvarjal predhodno ali v okviru jedra spora.

Arbitražni tribunal v skladu z 48. členom (*ibid.*) o sporu odloči z večino glasov vseh svojih arbitrov – tako odloči o vseh zadevah, ki mu jih predajo, ter navede razloge za svojo odločitev; kateri koli arbiter pa lahko poleg tega k pojasnilu odločitve tribunala doda individualno mnenje o odločitvi ali izjavo, da se ne strinja z odločitvijo. V skladu z 49. členom (*ibid.*) mora generalni sekretar centra kopiji odločitve posredovati stranema v sporu. Če se ti ne strinjata s pomenom ali obsegom odločitve, lahko v skladu s 50. členom (*ibid.*) od arbitražnega tribunala zahtevata interpretacijo odločitve. Vsaka od strani lahko v skladu z 51. členom (*ibid.*) zahteva tudi revizijo odločitve arbitražnega tribunala, če je šele po njegovi odločitvi odkrila podatke, ki bi lahko odločilno vplivali na odločitev, pa tribunal ni bil seznanjen z njimi; zahteva po reviziji mora biti oddana najpozneje 90 dni po odkritju takšnih podatkov in ne pozneje kot tri leta po odločitvi arbitražnega tribunala.

V 52. členu (*ibid.*) je predvidena tudi možnost razveljavitve odločitve arbitražnega tribunala; zahteva za to mora biti podana v 120. dneh po odločitvi, če gre za korupcijo člana tribunala, pa v 120. dneh po odkritju korupcije; v nobenem primeru pa katera od strani ne more zahtevati razveljavitve po izteku treh let od odločitve arbitražnega tribunala.⁴⁶ O razveljavitvi v skladu z 52. členom (*ibid.*) odloči ad hoc odbor treh arbitrov, od katerih nihče ni bil član arbitražnega tribunala, ki je sprejel odločitev. Če odbor razveljavi odločitev, lahko – kot določa 52. člen (*ibid.*) – katera od strank zahteva, da se spor predloži

⁴⁶ Razveljavitve lahko zahteva stran v sporu, in sicer v teh primerih: če arbitražni tribunal ni bil pravilno sestavljen, če je močno prekršil svoja pooblastila, če je kateri od članov tribunala prejemal podkupnino, če je tribunal resno zaobšel pravila arbitražnega postopka ali če ni navedenih razlogov za njegovo odločitev.

novemu arbitražnemu tribunalu v vnovično odločanje. Odločitev o sporu je v skladu s 53. členom (*ibid.*) za strani zavezujoča. Pogodbenice so v 54. členu (*ibid.*) zavezane k spoštovanju odločitve arbitražnega tribunala ter k uveljavitvi obvez, ki izhajajo iz odločitve tribunala.

Postopek arbitraže, ki ga je zaradi nedobavljene elektrike proti Sloveniji začel HEP, pa je vnovič odprl še eno pomembno vprašanje v slovensko-hrvaških odnosih glede Jedrske elektrarne Krško, to je zbiranje sredstev za razgradnjo elektrarne ter odlaganje radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva.

3.2 PROBLEMATIKA ZBIRANJA SREDSTEV ZA RAZGRADNJO IN ODLAGANJE RADIOAKTIVNIH ODPADKOV

Že ob sprožitvi postopka arbitraže, ki ga je HEP proti Sloveniji sprožil v Washingtonu, je minister za gospodarstvo Andrej Vizjak dejal, da Hrvaška ne spoštuje meddržavne pogodbe o Jedrski elektrarni Krško, predvsem določil o ustanovitvi sklada za zbiranje sredstev za razgradnjo elektrarne in odlaganje radioaktivnih odpadkov, zato Slovenija ne izključuje možnosti ločenega arbitražnega postopka proti Hrvaški zaradi nespoštovanja določil meddržavne pogodbe (Kopušar in Sečen 2006). Tudi posebna komisija, ki slovenski vladi svetuje v zvezi z arbitražo, ki jo je sprožil HEP, je izrazila mnenje, da je hrvaški zahtevek za odškodnino neutemeljen, saj je Hrvaška v spornem obdobju kupovala cenejšo električno energijo, kot bi jo dobivala iz Jedrske elektrarne Krško, poleg tega pa v omenjenem obdobju tudi ni plačevala stroškov za razgradnjo elektrarne (Košir 2006 a). Po podatkih slovenskega ministrstva za gospodarstvo bi morala namreč Hrvaška oziroma HEP od leta 2004 v svoj sklad za razgradnjo elektrarne in odlaganje radioaktivnih odpadkov vplačevati 14,7 milijona evrov na leto (*STA*, 18. julij 2006), vendar sklada sploh ni ustanovila. Hrvaška vlada je sicer aprila 2006 sprejela uredbo o ločeni proračunski postavki za zbiranje sredstev za razgradnjo Jedrske elektrarne Krško in skladiščenje radioaktivnih odpadkov, po kateri je, kot je zagotavljala, HEP še istega leta začel vplačevati sredstva (*STA*, 16. avgust 2006). S tem je, kot so sporočili iz Zagreba, Hrvaška izpolnila svoje obveznosti iz meddržavne pogodbe (*ibid.*). Na hrvaškem ministrstvu za gospodarstvo so avgusta 2006 pojasnili, da se je na posebnem računu za zbiranje sredstev za razgradnjo "zbralo 62,6

milijona kun ali približno 2,07 milijarde tolarjev" (Košir 2006 b), do oktobra 2006 pa se je v slovenskem "skladu za razgradnjo nabralo 36 milijard tolarjev" (De Corti 2006).

V začetku septembra 2007 je hrvaška vlada v parlamentarni postopek v prednostno obravnavo poslala predlog zakona o ustanovitvi sklada za zbiranje sredstev za financiranje razgradnje in shranjevanje radioaktivnih odpadkov iz Jedrske elektrarne Krško (STA, 7. september 2007). Hrvaški minister za gospodarstvo Branko Vukelić je ob tem povedal, da se je na posebnem računu, na katerem je HEP od aprila 2006 zbiral denar za razgradnjo elektrarne in odlaganje radioaktivnih odpadkov, zbralo 28 milijonov evrov (*ibid.*). Na namero hrvaške vlade o ustanovitvi sklada za zbiranje sredstev so se na slovenskem ministrstvu za gospodarstvo odzvali z zadovoljstvom (STA, 16. oktober 2007). Potem ko je od aprila 2006 Hrvaška zbirala denar na posebnem računu v okviru državnega proračuna, kar po mnenju Slovenije ni bilo v skladu z meddržavno pogodbo o Jedrski elektrarni Krško, bi namreč ustanovitev sklada pomenila, da je Hrvaška začela spoštovati določila pogodbe. Slovenija je v svojem skladu za razgradnjo in odlaganje radioaktivnih odpadkov do junija 2007 zbrala več kot 142 milijonov evrov.⁴⁷

Poleg samega zbiranja sredstev za financiranje razgradnje Jedrske elektrarne Krško in odlaganja v njej nastalih radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva je pomembno še eno vprašanje, povezano s tem – kako in kje trajno skladiščiti radioaktivne odpadke in izrabljeno jedrsko gorivo. Slovenija in Hrvaška tega še nista rešili.

3.3 KAJ STORITI Z ODPADKI IZ JEDRSKE ELEKTRARNE KRŠKO?

Slovenija in Hrvaška sta se v meddržavni pogodbi o Jedrski elektrarni Krško dogovorili, da bosta skupaj poskrbeli za trajno odlaganje nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov ter izrabljenega jedrskega goriva. Če do konca predvidene življenjske dobe elektrarne, torej do leta 2023, ne bosta našli skupne rešitve, sta se zavezali, da bosta z lokacije Jedrske elektrarne Krško, kjer začasno skladiščijo odpadke, odpeljali vsaka polovico do tedaj

⁴⁷ Sklad za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK (ND): *Uspešno poslovanje Sklada za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK v letu 2007 (na dan 1. 6. 2007)*. Dostopno na <http://www.sklad-nek.si/aktualno.html> (24. november 2007).

nastalih radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva. Odvažanje tistih radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva, ki bodo nastali med razgradnjo elektrarne, pa bo odvisno od tega, kaj bo določal program razgradnje in odlaganja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva.

Program razgradnje Jedrske elektrarne Krško in odlaganja nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov ter izrabljenega jedrskega goriva sta leta 2004 skupaj pripravili slovenska in hrvaška strokovna organizacija – Agencija za radioaktivne odpadke in Agencija za posebne odpadke (Agencija za posebni otpad), namenjen pa je predvsem oceni stroškov, ki bodo nastali pri razgradnji elektrarne in trajnem odlaganju radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva.⁴⁸ Na podlagi ocene stroškov naj bi nato Slovenija in Hrvaška vsaka zase ocenili, koliko sredstev na leto bi morali vplačati vsaka v svoj sklad za razgradnjo elektrarne, tako da bi 31. januarja 2022 (torej leto pred načrtovanim zaprtjem jedrske elektrarne) imeli zbranih vsaka polovico sredstev, potrebnih za razgradnjo elektrarne in odlaganje radioaktivnih odpadkov ter izrabljenega jedrskega goriva (*ibid.*). Po oceni programa naj bi stroški znašali od 1,15 do 1,7 milijarde evrov (*ibid.*).

Program temelji na mednarodnih standardih in praksi s področja razgradnje jedrskih elektrarn in odlaganja radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva (*ibid.*). Med drugim temelji na domnevah, da bo Jedrska elektrarna Krško redno delovala do leta 2023 (takoj nato pa jo bodo začeli razgrajevati), da bo odlagališče za nizko- in srednjeradioaktivne odpadke le eno (zgrajeno v Sloveniji ali na Hrvaškem), da bo odlagališče izrabljenega jedrskega goriva prav tako le eno (zgrajeno v Sloveniji ali na Hrvaškem), hkrati pa naj bi preučili tudi možnost nepovratnega izvoza izrabljenega jedrskega goriva v tretjo državo, in sicer leta 2023 (*ibid.*). Pri tem program kot državo, v katero bi lahko izvozili izrabljeno jedrsko gorivo, navaja Rusijo (*ibid.*). Ruska zakonodaja namreč načelno dovoljuje uvoz izrabljenega jedrskega goriva za začasno shranjevanje ali predelavo, seveda za primerno odškodnino (*ibid.*).

⁴⁸ Agencija za radioaktivne odpadke (2004): *Program razgradnje NEK in odlaganja NSRAO in IJG.* Dostopno na http://www.arao.si/pdf/sl/programrazgradnje_nek.pdf (30. avgust 2007).

Po oceni programa bo skupna količina nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov, nastalih pri delovanju in razgradnji Jedske elektrarne Krško, približno 17.800 m³ (*ibid.*). Te odpadke naj bi trajno uskladiščili v skupnem podzemnem objektu v obliki predora na ozemlju Slovenije ali Hrvaške, ki bi bil zgrajen oziroma na voljo leta 2013 (*ibid.*). Program ocenjuje, da bo v obdobju delovanja Jedske elektrarne Krško nastalo približno 1531 izrabljenih gorivnih elementov oziroma 620 ton kovinskega urana (*ibid.*). V začasnem skladišču na lokaciji Jedske elektrarne Krško je za shranjevanje izrabljenega jedrskega goriva dovolj prostora do konca predvidene življenjske dobe elektrarne, torej do leta 2023 (*ibid.*). Kot edino varno trajno rešitev za izrabljeno jedrsko gorivo program omenja odlaganje globoko pod zemljo, v posebne predore na globini od 500 do 1000 metrov (*ibid.*). Ti bi bili za vse izrabljeno jedrsko gorivo iz Jedske elektrarne Krško zgrajeni v Sloveniji ali na Hrvaškem, delovati pa bi začeli leta 2030 (*ibid.*). Kot alternativo gradnji skupnega odlagališča za izrabljeno jedrsko gorivo na ozemlju ene oziroma druge države program predvideva izvoz izrabljenega jedrskega goriva v Rusijo (*ibid.*). Ta država je namreč leta 2001 s svežnjem zakonov omogočila uvoz obsevanih gorivnih elementov za predelavo ali začasno shranjevanje, leta 2003 pa je ruska vlada s posebnim odlokom določila pogoje, pod katerimi državi, ki bi v Rusijo izvozila izrabljeno jedrsko gorivo, po predelavi ostankov tega ne bi bilo treba prevzeti oziroma bi ostali v Rusiji (*ibid.*). Program predvideva, da bi se ob odločitvi za izvoz izrabljenega jedrskega goriva v Rusijo ta začel takoj po prenehanju obratovanja Jedske elektrarne Krško (*ibid.*).⁴⁹

Program razgradnje torej preučuje, kako razgraditi Jedrsko elektrarno Krško po koncu njene obratovalne dobe ter kaj storiti z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom, nastalimi med delovanjem elektrarne in njeno razgradnjo. Pomemben vidik pri odločanju o morebitnih lokacijah za trajno odlagališče radioaktivnih odpadkov so tudi občine v neposredni bližini elektrarne oziroma tamkajšnji prebivalci. Občine Krško, Brežice in Sevnica do sprejetja lokacijskega načrta za odlagališče nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov oziroma do vključno leta 2008 dobivajo nadomestilo za

⁴⁹ Program razgradnje sicer kot veliko oviro pri možnosti izvoza izrabljenega jedrskega goriva v Rusijo omenja dejstvo, da Rusija ni ratificirala Skupne konvencije o varnosti ravnanja z izrabljenim gorivom in varnosti ravnanja z radioaktivnimi odpadki. Ta namreč določa, da pogodbenice (med njimi sta tudi Slovenija in Hrvaška) izrabljenega jedrskega goriva in radioaktivnih odpadkov ne bodo izvažale v države, ki niso pogodbenice konvencije. Te ovire zdaj ni več, saj je Rusija v začetku leta 2006 ratificirala konvencijo, veljati pa je začela 19. aprila 2006.

začasno skladiščenje teh odpadkov na območju Jedrske elektrarne Krško (*STA*, 30. januar 2007). Nadomestilo za omejeno rabo prostora jim v skladu z vladno uredbo od 1. januarja 2004 plačujejo iz slovenskega sklada za razgradnjo. Višina nadomestila občinam je odvisna od števila njihovih prebivalcev, tako da sorazmerno največji delež dobi Občina Krško, sledita brežiška in sevniška.⁵⁰ Leta 2006 je tem trem občinam sklad za razgradnjo kot nadomestilo za omejeno rabo prostora plačal skupno 2,398.000 evrov.⁵¹ Občini Krško in Brežice sta se marca 2005 prijavi v postopek prostorskega umeščanja odlagališča za nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov, leta 2006 pa sta vzpostavili lokalni partnerstvi in začele so se terenske raziskave (*STA*, 22. april 2007). Iskanje lokacije za odlagališče nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov v Sloveniji je namreč sprožilo potrebo po dogovarjanju in sodelovanju med državo in lokalnimi skupnostmi na območjih, kjer bi lahko stalo odlagališče (*ibid.*). Lokalno partnerstvo se je zlasti razvilo v Krškem, saj se tamkajšnja lokalna skupnost zelo intenzivno vključuje v postopek priprave državnega lokacijskega načrta za odlagališče na možni lokaciji Vrbina (*ibid.*). Ker jedrska elektrarna stoji in deluje v Krškem, v njej pa tudi začasno skladiščijo vse radioaktivne odpadke in izrabljeno jedrsko gorivo, nastale pri njenem delovanju, je med možnimi lokacijami za postavitev odlagališča nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov najverjetnejša prav lokacija Vrbina.

⁵⁰ Potem ko se je Kostanjevica na Krki odcepila od občine Krško, je do nadomestila upravičena tudi novonastala občina, in sicer bo nanjo prešel del nadomestila občine Krško.

⁵¹ Sklad za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK (ND): *Uspešno poslovanje Sklada za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK tudi v letu 2006*. Dostopno na <http://www.sklad-nek.si/poslovanje.html> (26. november 2007).

SKLEP

Diplomska naloga obravnava najpomembnejša vprašanja, ki so se v zvezi z delovanjem Jedrske elektrarne Krško odpirala v odnosih med Slovenijo in Hrvaško od začetkov delovanja elektrarne do danes. Za razumevanje teh odnosov je pomembna jasna slika o pomenu jedrske energije in o mednarodnih pravilih s področja delovanja jedrskih elektrarn. Slovenija in Hrvaška sta namreč del mednarodne skupnosti, ki že nekaj desetletij namenja veliko pozornosti varni uporabi jedrske energije.

Jedrska elektrarna Krško je ena od več sto nukleark po svetu, namenjenih pridobivanju električne energije. Njeno delovanje je vpeto v številna pravila, ki so se v mednarodni skupnosti razvila na področju varne uporabe jedrske energije za miroljubne namene. Osrednja organizacija, ki promovira varno uporabo jedrske energije in razvija pravila na tem področju, pomembna tudi za varno obratovanje Jedrske elektrarne Krško, je Mednarodna agencija za jedrsko energijo. Med drugim je oblikovala osnovna varnostna načela in standarde ravnanja z radioaktivnimi odpadki in izrabljenim jedrskim gorivom. To je eden od najpomembnejših vidikov varne uporabe jedrske energije, saj so radioaktivni odpadki in izrabljeno jedrsko gorivo zelo nevarni za ljudi in okolico, zato je treba z njimi ravnati premišljeno. Države so za čim bolj varno ravnanje z odpadki, ki nastanejo pri proizvodnji jedrske energije, sklenile tudi nekatere konvencije. Najpomembnejši sta Skupna konvencija o varnosti ravnanja z izrabljenim gorivom in varnosti ravnanja z radioaktivnimi odpadki ter Konvencija o fizičnem varovanju jedrskega materiala. Pogodbenici obeh sta tudi Slovenija in Hrvaška. Pri tem je nujno poudariti, da Jedrska elektrarna Krško deluje na slovenskem ozemlju, pa tudi vsi radioaktivni odpadki in izrabljeno jedrsko gorivo so začasno uskladiščeni na lokaciji elektrarne, zato je pred mednarodno skupnostjo Slovenija odgovorna za varno obratovanje jedrske elektrarne.

Zgodovina Jedrske elektrarne Krško sega v obdobje po drugi svetovni vojni, ko so se v nekdanji Jugoslaviji pojavila spoznanja o rastočih potrebah po elektriki in posledično iskanje novih virov energije. Po preučitvi številnih možnosti so kot najprimernejšo lokacijo za graditev prve jedrske elektrarne na jugoslovanskih tleh izbrali lokacijo v Krškem, podlaga za graditev elektrarne pa je bil sporazum, ki sta ga 27. oktobra 1970 sklenila

predsednika izvršnih svetov republik Slovenije in Hrvaške, Stane Kavčič in Dragutin Haramija. Slovenska in hrvaška elektrogospodarska podjetja, ki so jih na slovenski strani zastopale Savske elektrarne Ljubljana, na hrvaški pa Elektroprivreda Zagreb, so 22. marca 1974 s pogodbo ustanovila Jedrsko elektrarno Krško kot delovno organizacijo v ustanavljanju, konec leta 1983 pa so jo oblikovali v delovno organizacijo.

Spori med Slovenijo in Hrvaško, povezani z Jedrsko elektrarno Krško, so se začeli pojavljati po razpadu nekdanje Jugoslavije, ko sta se Slovenija in Hrvaška osamosvojili. Slovenija je po letu 1991 Hrvaški očitala predvsem velike dolgove do Jedrske elektrarne Krško, Hrvaška pa je slovensko vlado ves čas obtoževala, da si prizadeva prisvojiti elektrarno ter da noče skleniti novega meddržavnega sporazuma, ki bi po osamosvojitvi uredil pravni status elektrarne in Hrvaški priznal solastništvo. Napetosti so se stopnjevale do te mere, da slovenski in hrvaški predstavniki v poslovnem odboru Jedrske elektrarne Krško niso dosegli dogovora o enotni ceni elektrike. HEP je nato po svoje določil ceno elektrike, ki pa je bila precej nižja od tiste, ki jo je plačeval ELES. HEP namreč v ceno kilovatne ure elektrike iz Jedrske elektrarne Krško ni hotel vključiti prispevka za razgradnjo. V skladu z zakonom, ki ga je leta 1994 sprejel slovenski državni zbor, bi morala sicer Jedrska elektrarna Krško odplačati za vsako kilovatno uro elektrike, dobavljene ELES-u in HEP-u, vzeti delež za vplačilo v sklad za razgradnjo elektrarne in odlaganje radioaktivnih odpadkov. HEP pa je vztrajno zavračal plačilo tega prispevka in tako elektriko plačeval po nižji ceni.

Zaradi vse večjega dolga HEP-a se je Jedrska elektrarna Krško odločila ukrepati in je leta 1998 na okrožnem sodišču v Krškem vložila tožbo proti Hrvaški, v kateri je zahtevala plačilo dolga. Večji del dolga so predstavljali prav stroški za razgradnjo. Sicer pa se je tudi HEP obrnil na sodišče; leta 1999 je na sodišču v Zagrebu vložil tožbo proti ELES-u in Jedrski elektrarni Krško, v kateri je zahteval vračilo stroškov, ki naj bi jih imel zaradi prekinitve dobave elektrike iz Jedrske elektrarne Krško julija 1998. Takrat je namreč ELES po navodilih slovenskega ministrstva za gospodarstvo zaradi velikega dolga HEP-a začasno omejil dobavo elektrike Hrvaški iz Jedrske elektrarne Krško, v HEP-u pa so napovedali, da do ureditve pravnega statusa Jedrske elektrarne Krško ne bodo prevzemali elektrike iz nje, saj si je lahko dovolj zagotovijo in drugih virov in uvoza.

Slovenska vlada je nato, da bi uredila poslovanje Jedrske elektrarne Krško, leta 1998 sprejela uredbo, s katero je elektrarno preoblikovala v javno podjetje. Z uredbo je začasno prevzela ustanoviteljske pravice v njej, HEP-u pa priznala status sovlagatelja. Uredba je na Hrvaškem sprožila burne odzive; vnovič je bilo slišati, da gre za še en korak, s katerim si Slovenija prizadeva prisvojiti elektrarno, čeprav je Hrvaška njena solastnica in ne le sovlagateljica.

Državi oziroma njuni pogajalski skupini sta v začetku leta 1999 začeli pogajanja o novi meddržavni pogodbi, ki bi uredila pravni status elektrarne ter ji omogočila neovirano poslovanje. Tedanja slovenski minister za okolje in prostor Janez Kopač ter hrvaški minister za gospodarstvo Goranko Fižulić sta 19. decembra 2001 v imenu vlad podpisala meddržavno pogodbo o Jedrski elektrarni Krško, ki je postala obvezujoča 11. marca 2003. Pogodba kot pravna naslednika prvotnih vlagateljev v elektrarno priznava na slovenski strani ELES GEN, ki se je pozneje preimenoval v GEN Energijo, na hrvaški strani pa HEP. S tem je meddržavna pogodba uredila pravni status elektrarne, poleg tega pa sta se pogodbenici v njej sporazumeli o odstopu od vseh do tedaj vloženih tožb. Skupaj z meddržavno pogodbo so začele veljati tudi štiri njene priloge, v katerih je med drugim (v tako imenovani družbeni pogodbi) natančneje določeno delovanje in poslovanje upravljalca jedrske elektrarne, to je družbe NEK d. o. o.

Meddržavna pogodba je torej uredila pravni status elektrarne ter pravice in dolžnosti njenih lastnikov, ni pa rešila nekaterih drugih vprašanj. HEP je novembra 2005 pred Mednarodnim centrom za reševanje investicijskih sporov v Washingtonu proti slovenski vladi sprožil arbitražni postopek zaradi nedobavljene elektrike v obdobju od 1. julija 2002 do 19. aprila 2003. Gre za hrvaško polovico elektrike iz Jedrske elektrarne Krško, ki je HEP ni prejemal zaradi, kot je trdil, zapoznele ratifikacije meddržavne pogodbe v slovenskem državnem zboru. HEP zato zahteva odškodnino v višini 31,7 milijona evrov, saj naj bi si morala Hrvaška priskrbeti elektriko iz dražjih nadomestnih virov. V slovenski vladi so v zvezi s tem pojasnili, da je Jedrska elektrarna Krško v tistem obdobju HEP-u večkrat ponudila odjem elektrike, vendar je HEP to zavrnil, poleg tega pa je tedaj v tujini kupal cenejšo elektriko ter ni plačeval stroškov za razgradnjo elektrarne in odlaganje radioaktivnih odpadkov in izrabljenega jedrskega goriva. Prav zbiranje teh sredstev pa je drugo še

nereseno vprašanje med državama. Meddržavna pogodba je namreč določila, da morata državi ustanoviti vsaka svoj sklad, v katerega morata redno vplačevati sredstva za razgradnjo elektrarne in odlaganje radioaktivnih odpadkov ter izrabljenega jedrskega goriva. Slovenija je ustanovila sklad in do danes v njem zbrala več kot 142 milijonov evrov, Hrvaška pa ga še nima in s tem po mnenju slovenske vlade krši meddržavno pogodbo. Leta 2006 je hrvaška vlada sprejela uredbo o ločeni proračunski postavki za zbiranje sredstev za razgradnjo in zagotovila, da je na njej začela zbirati sredstva; do septembra 2007 naj bi se na računu po zagotovilih hrvaške vlade nabralo 28 milijonov evrov. Šele septembra 2007 pa je hrvaška vlada v parlament poslala predlog zakona o ustanovitvi sklada, vendar ga parlament še ni potrdil.

Poleg problematike zbiranja sredstev za razgradnjo na Hrvaškem je med državama še eno odprto vprašanje, to je postopek razgradnje Jedrske elektrarne Krško ter iskanje trajnega odlagališča za nizko- in srednjeradioaktivne odpadke in izrabljeno jedrsko gorivo. Življenjska doba elektrarne je predvidena do leta 2023, čeprav je v zadnjem času slišati, da naj bi jo podaljšali. Po zaprtju elektrarne bo treba poskrbeti za njeno varno razgradnjo ter trajno rešitev za nizko- in srednjeradioaktivne odpadke ter izrabljeno jedrsko gorivo. Lokacij odlagališč za nizko- in srednjeradioaktivne odpadke ter za izrabljeno jedrsko gorivo, ki jih začasno skladiščijo kar v Jedrski elektrarni Krško, še niso določili. V programu razgradnje iz leta 2004 sta pristojni slovenska in hrvaška strokovna organizacija ocenili stroške razgradnje in skladiščenja odpadkov – ti naj bi po zdajšnjih predvidevanjih znašali od 1,15 do 1,7 milijarde evrov. Program predvideva, da bo odlagališče za vse nizko- in srednjeradioaktivne odpadke iz jedrske elektrarne le eno, zgrajeno v Sloveniji ali na Hrvaškem do leta 2013. Občina Krško v okviru lokalnega partnerstva intenzivno sodeluje pri pripravi državnega lokacijskega načrta za odlagališče nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov na morebitni lokaciji Vrbina, tako da ima prav ta lokacija največ možnosti, da bo izbrana. Program razgradnje tudi za izrabljeno jedrsko gorivo predvideva le eno odlagališče, zgrajeno v Sloveniji ali na Hrvaškem do leta 2030, kot alternativo temu pa nepovraten izvoz izrabljenega jedrskega goriva v Rusijo, ki bi se začel takoj po koncu obratovanja elektrarne.

Našteto kaže, da so se vprašanja, povezana z Jedrsko elektrarno Krško, med Slovenijo in Hrvaško začela odpirati po osamosvojitvi leta 1991. Do podpisa meddržavne pogodbe leta 2001 so se spori nanašali predvsem na vprašanje lastništva oziroma pravnega statusa elektrarne, ceno elektrike in začasno prekinitev dobave elektrike Hrvaški. Po sklenitvi meddržavne pogodbe pa še vedno ostajajo nerešena tri vprašanja: na Centru za reševanje investicijskih sporov v Washingtonu poteka arbitražna HEP-a proti Sloveniji; Hrvaška še ni ustanovila sklada za razgradnjo, tako da ostaja odprto vprašanje zbiranja sredstev za financiranje razgradnje jedrske elektrarne ter odlaganja nizko- in srednjeradioaktivnih odpadkov na hrvaški strani; tretje odprto vprašanje pa je, kje po zaprtju Jedrske elektrarne Krško trajno skladiščiti nizko- in srednjeradioaktivne odpadke in izrabljeno jedrsko gorivo.

VIRI

SEKUNDARNI

1. 24ur.com (2001): *Slovenski minister za okolje in prostor Janez Kopač in hrvaški minister za gospodarstvo Goranko Fižulić sta v Krškem podpisala meddržavni sporazum o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško*, 19. december. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=2000963 (7. januar 2007).
2. 24ur.com (2006): *Hrvaška zahteva neutemeljena*, 5. januar. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3067345 (28. junij 2007).
3. 24ur.com (2007): *Odločitev odvetnikov?*, 17. februar. Dostopno na http://24ur.com/bin/article.php?article_id=3090184 (28. junij 2007).
4. Agencija za radioaktivne odpadke (2004): *Program razgradnje NEK in odlaganja NSRAO in IJG*. Dostopno na http://www.arao.si/pdf/sl/programrazgradnje_nek.pdf (30. avgust 2007).
5. Benko, Vladimir (2000): *Zgodovina mednarodnih odnosov*. 2. izdaja. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
6. Bukša, Željko (1992): Htjeli bi da im suvlasnik plaća struju. *Vjesnik*, 23. 1.
7. Bukša, Željko (1994): Hrvatska ostaje bez struje iz nuklearke? *Vjesnik*, 11. 1.
8. Bukša, Željko (2005): Hep od Slovenije traži 31,7 milijuna eura. *Vjesnik*, 15. 11.
9. De Corti, Borko (1998): Je vlada uredila odprta vprašanja? *Večer*, 4. 8.
10. De Corti, Borko (2006): Vse glasneje o novem bloku jedrske elektrarne. *Večer*, 26. 10.
11. Društvo jedrskih strokovnjakov (2001): *Slikovni atlas jedrske tehnologije: jedrska cepitev*. Dostopno na <http://www2.ijs.si/~r4www/r4f-s.html> (14. september 2007).
12. Fidermuc, Katarina in Peter Potočnik (1998): Daljnovod vključila solidarnost. *Delo*, 8. 8.
13. Humar, Bojana, Darja Kocbek in Peter Potočnik (1998): Dolžni kot še nikoli. *Delo*, 21. 8.
14. International Atomic Agency (1995): *Establishing a National System for Radioactive Waste Management. Safety Series No. 111-S-1*. Dostopno na <http://www-newmdb.iaea.org/help/SS-111-1.pdf> (1. avgust 2007).

15. International Atomic Agency (1995): *The Principles of Radioactive Waste Management. Safety Series No. 111-F*. Dostopno na http://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub989e_scr.pdf (1. avgust 2007).
16. International Atomic Energy Agency (ND): *Address by Mr. Dwight D. Eisenhower, President of the United States of America, to the 470th Plenary Meeting of the United Nations General Assembly*. Dostopno na http://www.iaea.org/about/history_speech.html (15. september 2007).
17. Ivačič, Ivo (1998): Solastniški model bodo temeljito preučili. *Večer*, 30. 11.
18. Jakše, Marko (1974): Štart JE Krško. *Delo*, 23. 8.
19. Javornik, A. (1970): Sporazum o jedrski elektrarni. *Delo*, 27. 10.
20. Jeras, F. (1967): Za jedrsko elektrarno v Sloveniji je Krško najbolj primerna lokacija. *Delo*, 17. 2.
21. Kajzer, Rok (1998): Je dosežen premik z mrtve točke? *Večer*, 4. 8.
22. Keršmanc, J. (1969): Živa pobuda za jedrsko elektrarno. *Dnevnik*, 26. 3.
23. Kocbek, Darja (1998 a): Hrvaški člani poslovnega odbora zapustili sejo. *Delo*, 25. 4.
24. Kocbek, Darja (1998 b): Po treh mesecih zamude čaka Hrvate – odklop. *Delo*, 26. 6.
25. Kocbek, Darja (1998 c): Za JEK veljajo slovenski predpisi. *Delo*, 8. 9.
26. Kocbek, Darja (1998 d): Osnutka pogodb nared. *Delo*, 23. 12.
27. Kocbek, Darja (1999): Osnutka pogodb nared, sestanka še ne bo. *Delo*, 5. 1.
28. Kocbek, Darja (2000 a): Krško z manjšo izgubo. *Delo*, 18. 2.
29. Kocbek, Darja (2000 b): Še mnogo jedrskih neznank. *Delo*, 7. 3.
30. Kocbek, Darja (2000 c): Hrvaški pogled na JE Krško. *Delo*, 19. 10.
31. Kocbek, Darja (2004): Dolg Hrvaški za leto 2003 poplačan. *Delo*, 18. 5.
32. Kocbek, Darja in STA (1999): Odločilen direktorjev glas. *Delo*, 13. 1.
33. Koletić, Damijan (1994): Zagreb ne pristaja na ultimate. *Večer*, 12. 1.
34. Kopusar, Sebastijan in Ernest Sečen (2006): Druge nuklearke v Sloveniji (še) ne bo. *Dnevnik*, 7. 1.
35. Košir, Matej (2000): Kdo je pristojen za Jek? *Delo*, 11. 11.
36. Košir, Matej (2006 a): Arbitražna odgovor na arbitražo o JEK? *Delo*, 8. 7.

37. Košir, Matej (2006 b): Arbitraži o Jedrski elektrarni Krško se bo težko izogniti. *Delo*, 18. 8.
38. Kralj, Nina (1998): Neodgovorno lastništvo. *Gospodarski vestnik*. 5. 2.
39. Kunej, Marjan (1971): S skupnimi močmi. *Delo*, 6. 2.
40. Latinović, Andrea in Mihailo Ničota (1998): Hrvatska o Krškom: Mi smo suvlasnici, a ne samo potrošači! *Vjesnik*, 17. 7.
41. Mavsar, Silvo (1992): *Ključ za nuklearko. Knjiga, ki odkriva doslej neznane dileme in podrobnosti o gradnji JE Krško*. Krško: Opus.
42. Milošič, Franc (1990): Nobena od možnih občin noče jedrskih odpadkov. *Delo*, 25. 10.
43. Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Električna energija*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/elektricna_energija/ (14. avgust 2007).
44. Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Izrabljeno jedrsko gorivo*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/o_jedrski_tehnologiji/skrb_za_odpadke/izrabljeno_jedrsko_gorivo/ (15. avgust 2007).
45. Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Kazalci poslovanja*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/o_nek/kazalci_poslovanja/ (15. avgust 2007).
46. Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Nizko- in srednjeradioaktivni odpadki*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/o_jedrski_tehnologiji/skrb_za_odpadke/nizko_in_srednje_radioaktivni_odpadki/ (15. avgust 2007).
47. Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Pomen jedrske energije*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/elektricna_energija/pomen_jedrske_energije/ (14. avgust 2007).
48. Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Razgradnja NEK*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/o_jedrski_tehnologiji/skrb_za_odpadke/razgradnja_nek/ (15. avgust 2007).
49. Nuklearna elektrarna Krško (ND): *Viri*. Dostopno na http://www.nek.si/sl/elektricna_energija/viri/ (14. avgust 2007).
50. Pipan, Gordana (1993): Hrvaška bi morala poravnati svoj delež tudi pri teh stroških. *Delo*, 30. 12.
51. Pipan, Gordana (1995): Kako lastniniti JE Krško? *Delo*, 18. 2.

52. Pipan, Gordana in Peter Potočnik (1998): Zaradi dolgov le še izklop za Hrvaško. *Delo*, 30. 7.
53. Pipan, Gordana, Dejan Pušenjak in Peter Potočnik (1998): Dogovor splaval po vodi. *Delo*, 1. 8.
54. Podgoršek, Vlado (1990): Odlagališče RAO bomo morda imeli že čez šest let. *Delo*, 18. 1.
55. Pogačnik, Bogi (1997): Podreti staro, zgraditi novo. *Gospodarski vestnik*, 11. 9.
56. Potočnik, Peter (1998 a): Zagreb ne priznava dolgov do JEK. *Delo*, 26. 6.
57. Potočnik, Peter (1998 b): Hrvati začudeni, Granić posrednik? *Delo*, 17. 7.
58. Potočnik, Peter (1998 c): Je elektrika iz JEK danajsko darilo? *Delo*, 9. 8.
59. Potočnik, Peter in Darja Kocbek (1998 a): Po zatišju nova provokacija HEP. *Delo*, 5. 9.
60. Potočnik, Peter in Darja Kocbek (1998 b): Hrvati žugajo s tožbo. *Delo*, 15. 10.
61. Rant, Domen (1993). Nuklearki so veliko dolžni. *Delo*, 22. 2.
62. Sečen, Ernest (1998): Ne delamo na svojo roko. *Dnevnik*, 17. 7.
63. Sečen, Ernest (2000): Radi bi izterjali deset milijard. *Dnevnik*, 10. 11.
64. Sikošek, Stanislav (1995): *Ključna odprta vprašanja slovensko-hrvaških odnosov (s poudarkom na vprašanju kopenske meje), diplomsko delo*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
65. Sklad za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK (ND): *Uspešno poslovanje Sklada za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK v letu 2007 (na dan 1. 6. 2007)*. Dostopno na <http://www.sklad-nek.si/aktualno.html> (24. november 2007).
66. Sklad za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK (ND): *Uspešno poslovanje Sklada za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK tudi v letu 2006*. Dostopno na <http://www.sklad-nek.si/poslovanje.html> (26. november 2007).
67. Skubic, Minka (1998): Med zahodom in vzhodom. *Gospodarski vestnik*, 5. 2.
68. Slokar, Tonja (1993): Hrvaška je zdaj dolžna že za pet mesecev elektrike. *Delo*, 6. 11.
69. Špende, Romana (1994): Samovoljno do toka. *Dnevnik*, 21. 1.

70. Špende, Romana (1998 a): Redukcija do dokončnega dogovora. *Dnevnik*, 4. 8.
71. Špende, Romana (1998 b): HEP napoveduje tožbo zoper Eles. *Dnevnik*, 7. 8.
72. Vasle, Vinko (1992): Spor s Hrvaško zaradi elektrike iz JE Krško. *Delo*, 23. 1.
73. Vuković, Vesna (1998): Grožnje tu, grožnje tam, Hrvaška je razburjena. *Dnevnik*, 31. 7.

PRIMARNI

1. *Družbena pogodba – Priloga 1 k Pogodbi med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. januar 2007).
2. Intervju z Jankom Straškom, direktorjem Sklada za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK. *Krško*, 8. 10. 2007.
3. *Konvencija o fizičnem varovanju jedrskega materiala* (1979). Ljubljana: Uradni list SFRJ 9. Dostopno na http://www.gov.si/ursjv/si/med_pog/pdf/m11.pdf (8. avgust 2007).
4. *Konvencija o reševanju sporov v zvezi z vlaganji med državami in državljani drugih držav (Convention on the settlement of investment disputes between states and nationals of other states)*, odprta za pristop držav od 18. marca 1965, velja od 14. oktobra 1966. Dostopno na <http://www.worldbank.org/icsid/basicdoc/basicdoc.htm> (28. junij 2007).
5. *Načela o ureditvi finančnih razmerij – Priloga 3 k Pogodbi med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. junij 2007).
6. *Pogodba med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23.

- Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (5. januar 2007).
7. Pogodba o načelih ravnanja držav pri raziskovanju in uporabi vesolja, vključno z Luno in drugimi nebesnimi telesi (*Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon in Other Celestial Bodies*), sprejeta 27. januarja 1967, velja od 10. oktobra 1967. Dostopno na http://www.unoosa.org/oosa/SpaceLaw/gares/html/gares_21_2222.html (23. avgust 2007).
 8. Pogodba o neširjenju jedrskega orožja (*Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*), sprejeta 1. julija 1968, velja od 5. marca 1970. Dostopno na <http://www.fas.org/nuke/control/npt/text/npt2.htm> (5. oktober 2007).
 9. Pogodba o prepovedi odlaganja jedrskega orožja in drugega orožja za množično uničevanje na morsko dno, tla oceanov in pod zemljo (*The Treaty on the Prohibition of the Emplacement of Nuclear Weapons and Other Weapons of Mass Destruction on the Seabed and the Ocean Floor and in the Subsoil*), sprejeta 11. februarja 1971, velja od 18. maja 1972. Dostopno na <http://www.state.gov/t/ac/trt/5187.htm#treaty> (24. avgust 2007).
 10. Pogodba o prepovedi preizkusov jedrskega orožja v atmosferi, vesolju in pod morsko gladino (*Treaty Banning Nuclear Weapon Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water*), sprejeta 5. avgusta 1963, velja od 10. oktobra 1963. Dostopno na <http://www.state.gov/t/ac/trt/4797.htm> (23. avgust 2007).
 11. *Poslovník o delu meddržavne komisije – Priloga 4 k Pogodbi med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o ureditvi statusnih in drugih pravnih razmerij, povezanih z vlaganjem v Nuklearno elektrarno Krško, njenim izkoriščanjem in razgradnjo* (2001). Ljubljana: Uradni list RS 23. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/2003/Mp/m2003023.pdf (28. junij 2007).
 12. *Skupna konvencija o varnosti ravnanja z izrabljenim gorivom in varnosti ravnanja z radioaktivnimi odpadki* (1997). Ljubljana: Uradni list RS 7. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=19994> (9. avgust 2007).

13. *Uredba o preoblikovanju Nuklearne elektrarne Krško, p. o., v javno podjetje Nuklearna elektrarna Krško, d. o. o* (1998). Ljubljana: Uradni list RS 54. Dostopno na http://www.uradnilist.si/_pdf/1998/Ur/u1998054.pdf (4. april 2007).
14. Ustanovna listina Združenih narodov in Statut Meddržavnega sodišča. Ljubljana: Društvo za Združene narode za Republiko Slovenijo, 1992.
15. *Zakon o gospodarskih javnih službah* (1993). Ljubljana: Uradni list RS 32. Dostopno na http://www.uradni-list.si/_pdf/1993/Ur/u1993032.pdf (21. marec 2007).
16. *Zakon o skladu za financiranje razgradnje Nuklearne elektrarne Krško in odlaganja radioaktivnih odpadkov iz Nuklearne elektrarne Krško* (1994). Ljubljana: Uradni list RS 75. Dostopno na http://www.uradni-list.si/_pdf/1994/Ur/u1994075.pdf (15. marec 2007).
17. *Zakon o varstvu pred ionizirajočimi sevanji in jedrski varnosti* (2004). Ljubljana: Uradni list RS 102. Dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2004102&stevilka=4396> (15. avgust 2007).

PRILOGA

Intervju z Jankom Straškom, direktorjem Sklada za financiranje razgradnje NEK in za odlaganje radioaktivnih odpadkov iz NEK. Krško, 8. 10. 2007.

- 1.) S kakšnim namenom in kako (pravna podlaga) je bil ustanovljen sklad?
- 2.) Kdo je bil tedaj zavezanec za vplačila v sklad in v kolikšnih zneskih?
- 3.) Kako se po uveljavitvi meddržavne pogodbe vplačujejo sredstva v sklad?
- 4.) Koliko sredstev ima sklad zbranih doslej?
- 5.) Ali je v skladu z meddržavno pogodbo Hrvaška ustanovila svoj sklad?
- 6.) Ali Hrvaška Slovenijo v skladu z meddržavno pogodbo redno obvešča o tem, koliko sredstev je zbrala za razgradnjo? Ali imate torej podatek, koliko sredstev ima Hrvaška že zbranih?